

SASKin

kehitysyhteistyöohjelman

2018–2025

vuosiraportti 2018

sask^{fi}

Tiivistelmä

SASK vahvistaa toiminnallaan ammattiliittojen edunvalvontaosaamista globaalissa etelässä, jotta niiden kyky valvoa työntekijöiden oikeuksia vahvistuisi. Vahvistaessaan työntekijöiden oikeuksia ammattiliitot edistävät oikeudenmukaisempaa yhteiskuntakehitystä ja lujittavat kansalaisyhteiskuntaa. SASKin ohjelman pitkän aikavälin tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä ohjelmamaiden mies- ja naistyöntekijöiden oikeudet toteutuvat selvästi aiempaa paremmin. SASKin keinot tavoitteiden saavuttamiseksi ovat ohjelman toteuttaminen globaalissa etelässä sekä viestintä, globaalikasvatus ja kehityspoliittinen vaikuttaminen Suomessa.

Vuosi 2018 oli ohjelmakauden 2018–2025 ensimmäinen toteutusvuosi. SASK toteutti vuoden aikana lähtötasoanalyysin työntekijöiden oikeuksien tilasta Nepalissa. Myös kaikissa muissa pääohjelmamaissa lähtötasoanalyysitutkimusten teko aloitettiin, joihin tuloksia peilataan tulevien vuosien aikana.

Ohjelman **loogisessa tuloksetjussa** kumppanijärjestöjen edunvalvontakyvyn vahvistamiseen tähtäävät toiminnot johtavat rahoituskauden 2018–2021 aikana konkreettisiin *tuotoksiin* ja *tuloksiin*. Ohjelmakauden 2018–2025 loppupuolella tavoitteena on saavuttaa myös laajempia *vaikutuksia*. Vaikutusten osalta eniten edistystä havaittiin sosiaaliturvan piiriin pääsyssä, mutta muuten vaikutuksia on vaikea arvioida ensimmäisen vuoden jälkeen.

Yksittäisistä tavoitteista työehtosopimusten yleistyminen näyttää etenevän varsin hyvin. Työehtosopimusten kattamat työpaikat lisääntyivät vuodessa 8 % ja niiden piirissä olevien työntekijöiden määrä 14 %. Työehtosopimusten piirissä olevien naistyöntekijöiden määrä lisääntyi selvästi enemmän kuin miestyöntekijöiden: 17 %. Tämä on hieno tulos naisten oikeuksien näkökulmasta.

Toinen osa-alue, jossa saavutettiin erityistä menestystä, on kumppanijärjestöjen yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Sitä seurataan 13 hankkeessa. On selvitetty, kuinka monessa sellaisessa yhteiskunnallisessa prosessissa, jonka tavoitteena on parantaa työntekijöiden asemaa, järjestö on mukana. Prosessien määrä lähes tuplaantui vuoden aikana 33:sta 61:een.

Myös tulostasolla odotettujen muutosten aikajänne on kuitenkin niin pitkä, että ei ole realistista odottaa kovin suuria muutoksia vielä ensimmäisenä ohjelmavuonna. Tuotoksia SASKin laajassa ohjelmassa on niin paljon, että niitä on selvin tarkastella taulukossa liitteessä 2.

Kansainvälinen toiminta on ryhmitelty ohjelmassa toimialoittain, joita ovat teollisuus, julkinen ala, yksityiset palvelualat, rakennus-, puu- ja metsäala, kotiapulaistyö, kuljetusala sekä ei-toimialakohtainen työ eli keskusjärjestöt ja tutkimuslaitokset. Hanketoiminnan budjetti vuodelle 2018 oli yhteensä 2 300 000 euroa, josta toteutui 1 795 115 euroa.

Viestinnän, vaikuttamisen ja globaalikasvatuksen saralla SASKin näkyvyys laajeni sosiaalisessa mediassa, kuten oli tavoiteltu, mutta muussa digitaalisessa mediassa ei samalla tavoin (tosin mittareissa eivät näy tärkeimmät ulkoiset kanavat eli SASKin jäsenjärjestöjen verkkosivut). Globaalikasvatuksessa SASKin toimintaan sitoutuneiden vapaaehtoisten ja opintomatkaajien joukko laajeni suunnitellusti. Merkittävin vaikuttamistoimenpide oli globaaliin työelämään liittyvien painopisteiden laatiminen jäsenjärjestöjen eduskuntavaalivaikuttamista varten. Keskeisimmät jäsenjärjestöt ottivat ne käyttöön. SASK oli mukana vaikuttamassa myös Fingon linjauksiin ja uudisti verkkosivunsa.

Sisällysluettelo

Ohjelmatukiraportti

1. Ohjelman perustiedot.....	1
Avustuksensaajan tiedot.....	1
Ohjelman perustiedot	1
DAC-tavoitteet.....	1
Kehityspoliittikan tavoitteet	1
Lyhyt kuvaus ohjelmasta ja sen tavoitteista	2
2. Kansalaisyhteiskunnan vahvistuminen.....	2
3. Ohjelman tarkoituksenmukaisuus kehityspoliittisiin tavoitteisiin.....	3
3.1. Tuettujen kansalaisyhteiskuntatoimijoiden määrä	3
3.2. Painopistekohtaiset tulosesimerkit	4
3.3. Miten ohjelma on vähentänyt eriarvoisuutta?	4
3.4. Miten ohjelma on edistänyt tasa-arvon toteutumista ja naisten asemaa?	5
3.5. Miten ohjelma on edistänyt ilmastonmuutoksen sopeutumista/hillintää?	5
3.6. Ohjelman ihmisoikeusperustaisuuden tason toteutuminen tai sen kehittyminen?....	6
3.7. Miten ohjelma on edistänyt vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista?	7
4. Viestintä, vaikuttaminen ja globaalikasvatus Suomessa.....	8
5. Tulosohejaus	11
5.1. Miten ohjelman tulosohejausjärjestelmä on toiminut ja miten sitä on kehitetty?.....	11
5.2. Listaus kaikista ohjelmassa tehdyistä evaluoinneista	12
5.3. Kuvaus järjestön mahdollisista muista arviointimeteodeista, ml. itsearvioinnit.....	12
5.4. Riskienhallintajärjestelmän toimivuus ja kehittäminen	12
5.4.1. Realisoituneet riskit vuonna 2018	13
5.4.2. Seksuaalisen häirinnän ehkäisy	14
6. Hallinto.....	14
6.1. Ohjelmaan liittyvien henkilöstöressurssien kehittäminen ja muutokset.....	14
7. Ohjelman kokonaisrahoitus ja talousraportointi	14

Ohjelman tulosraportti

1. Edistyminen ja tuloksellisuus.....	16
1.1. Lähestymistapana muutosteoria	16
1.2. SASKin toimialat	16
1.3. Toiminnot ja niiden toteutuminen	18
1.4. Tulosten analysointia pitkän aikavälin vaikutusten osalta	18
1.5. Tulosten analysointia tulostason muutosten osalta	19
2. Muutokset toimintaympäristöissä	21

Mosambik	21
Nepal.....	22
Myanmar	22
Malawi	23
Bangladesh	23
Filippiinit	24
Indonesia.....	24
Intia	25
Guatemala.....	25
El Salvador	26
Kolumbia	26
Etelä-Afrikka	26
Namibia	27
3. Omistajuus, tilivelvollisuus ja läpinäkyvyys	28
4. Analyysi onnistumisista, keskeisistä haasteista ja niistä oppimisesta tavoitteiden saavuttamisen kannalta	28
5. Ulkopuoliset arviot ja selvitykset johtopäätöksistä	29
6. Analyysi tulosketjun riskien toteutumisesta ja niiden vaikutuksesta ohjelmalle	29
7. Arvio ohjelman sisäisistä tulos- ja tuloksellisuuseroista	34
8. Ohjelmatulosten kontribuutio SDG-tavoitteiden saavuttamiseksi.....	34
9. Suhde Suomen muihin poliittisiin tavoitteisiin ja kehitysyhteistyöhön.....	35

Liitteet

- Liite 1: Päivitetty tuloskehikko
- Liite 2: Laaja tulostaulukko
- Liite 3: Päivitetty riskimatriisi
- Liite 4: Ohjelman talousraportti
- Liite 5: Ohjelman tarkastuskertomus
- Liite 6: Tarkastusmuistio
- Liite 7: Tulosohtausjärjestelmä

Ohjelmatukiraportti

1. Ohjelman perustiedot

Avustuksensaajan tiedot

Hakijan nimi: Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK ry

Asiointipalvelusta saatu tunnus: UHA2017-000494

Hakijan postiosoite: Kaikukatu 3 A

Hakijan postinumero: 00530

Hakijan postitoimipaikka: Helsinki

Yhteyshenkilön etunimi: Juha

Yhteyshenkilön sukunimi: Vauhkonen

Yhteyshenkilön sähköposti: juha.vauhkonen@sask.fi

Yhteyshenkilön puhelin: +358 45 139 7119

Ohjelman perustiedot

Ohjelman nimi suomeksi: SASKin kehitysyhteistyöohjelma

Ohjelman nimi englanniksi: Development Cooperation Program of SASK

Interventiokoodi: 89808704

UHA-tunnus: UHA2014-038697

Ohjelman toteutusmaat: Filippiinit, Indonesia, Intia, Kolumbia, Malawi, Mosambik, Myanmar, Nepal, Bangladesh, El Salvador, Guatemala, Namibia

Hankkeen toimialat:

Hankkeen 1. päätoimiala: Muu yhteiskuntarakenteen ja palvelut

Tarkempi toimialamäärittely: Työpolitiikka ja työvoimahallinto

Prosenttiosuus: 100

DAC-tavoitteet

Päätavoite: Osallistava kehitys / hyvä hallinto

Merkittävät osatavoitteet: Sukupuolten välinen tasa-arvo

Kehityspolitiikan tavoitteet

Kehityspolitiikan painopistealueet: Yhteiskuntien demokraattisuus ja toimintakyky ovat vahvistuneet.

Muut painopisteet: Naisten ja tyttöjen oikeudet ja asema vahvistuneet, kehitysmaiden talouselämä on lisännyt työpaikkoja, elinkeinoja ja hyvinvointia.

Ihmisoikeusperustaisuus: Ihmisoikeusprogressiivinen

Hyödynsaajaryhmät/kohderyhmät: Suoria hyödynsaajia ovat SASKin hankkeiden kattamilla toimialoilla työskentelevät nais- ja miestyöntekijät SASKin kohdemaissa. Suoria hyödynsaajia ovat myös kumppanijärjestöt ja niiden aktiivit. Suoria hyödynsaajia oli vuonna 2018 arviolta 500 000 ja ohjelman aktiviteetteihin osallistui yli 200 000 työntekijää. Pelkästään ay-oikeuskoulutuksiin osallistui 165 144 ihmistä, jotka tulivat tietoisiksi ammattiyhdistysoikeuksistaan ja oppivat ymmärtämään ammattiyhdistysliikkeen roolin kansalaisyhteiskunnan demokraattisena toimijana.

30.8.2019

Lopullisia hyödynsaajia, jotka hyötyvät aikaansaaduista muutoksista yhteiskuntien tulonjaossa, ovat ohjelman kohdemaissa työssäkäyvät ihmiset. Ohjelmataukea haettaessa heitä oli ILO:n tilastojen mukaan SASKin pääohjelmamaissa 4,4 miljoonaa.

Lyhyt kuvaus ohjelmasta ja sen tavoitteista

SASK vahvistaa toiminnallaan ammattiliittojen edunvalvontaosaamista globaalissa etelässä, jotta niiden kyky valvoa työntekijöiden oikeuksia vahvistuisi. Vahvistaessaan työntekijöiden oikeuksia ammattiliitot edistävät oikeudenmukaisempaa yhteiskuntakehitystä ja lujittavat kansalaisyhteiskuntaa. SASKin ohjelman pitkän aikavälin tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä ohjelmamaiden mies- ja naistyöntekijöiden oikeudet toteutuvat selvästi aiempaa paremmin.

SASKin keinot tavoitteiden saavuttamiseksi ovat ohjelman toteuttaminen globaalissa etelässä sekä viestintä, globaalikasvatus ja kehityspoliittinen vaikuttaminen Suomessa. Ohjelman keskiössä on kumppanijärjestöjen edunvalvontakyvyn parantaminen. Suoria hyödynsaajia sekä keskeisiä oikeuksien haltijoita ovat ohjelman kattamilla toimialoilla työskentelevät nais- ja miestyöntekijät. He hyötyvät suoraan ammattiliittojen parantuneen edunvalvonnan tuloksista. Vastuunkantajia ovat valtion päätöksentekijät ja virkamiehet.

Ohjelman lopullisia **hyödynsaajia**, jotka hyötyvät muutoksista yhteiskuntien tulonjaossa ja työntekijöiden oikeuksissa, **ovat kohdemaiden työssäkäyvät ihmiset.** Hyödynsaajiin kuuluu myös epävirallisen talouden työntekijöitä, jotka ovat usein erittäin haavoittuvassa asemassa. Ohjelma on ihmisoikeusprogressiivinen, mutta se sisältää myös ihmisoikeustransformatiivisia osa-alueita.

Ohjelman seuranta- ja tulosohejausjärjestelmä on kattava ja kokonaisvaltainen. Syntyneitä tuloksia arvioidaan vuosittain tulosketjun kolmella tasolla: tuotos, tulos ja vaikutus. Ohjelman toteutusta seurataan ohjelma- ja hanketason indikaattorien avulla suunnitellusti koko ohjelmakauden ajan.

SASKin pääasiallisia **kumppaneita ovat globaalissa etelässä toimivat ammattiliitot ja ay-liikkeen kansainvälinen verkosto.** Kotimaassa SASKin pääasiallisia kumppaneita ovat sen omat jäsenjärjestöt. Kotimaisessa kampanja- ja vaikuttamistoiminnassa suomalaisten ammattiliittojen asiantuntijaverkostot sekä viestintäkanavat ovat SASKille keskeinen lisäresurssi. Jäsenjärjestöistä ammattiliittojen keskusjärjestöt SAK ja STTK ovat mukana ILO:n ja OECD:n työssä. Tämä tarjoaa myös SASKille mahdollisuuden vaikuttaa kansainvälisten järjestöjen linjauksiin.

UM:lle raportoitavan ohjelman rooli/osuus järjestön kokonaistoiminnasta:

Ulkoministeriölle raportoitava kehitysyhteistyöohjelma muodostaa lähes 100 % SASKin toiminnasta. Sen ulkopuolelle jäävät ainoastaan oman varainhankinnan toimet, sellaiset kotimaan toimet, joita ei voi rahoittaa ohjelmataukealla sekä jotkut esimerkiksi jäsenjärjestöjen kokonaan rahoittamat selvitystyöt. Varainhankinnan tuotoilla katetaan ohjelman omarahoitusosuutta.

2. Kansalaisyhteiskunnan vahvistuminen

SASKin ohjelma tukee kansalaisyhteiskuntien vahvistumista globaalissa etelän ammattiyhdistysliikkeitä vahvistamalla. Järjestäytyneet, demokraattiset ja työelämän neuvotteluprosesseihin osallistuva ay-liike on olennainen osa vapaata kansalaisyhteiskuntaa kaikkialla maailmassa. Ammattiliitot ovat paitsi edunvalvontaorganisaatioita myös

30.8.2019

kansalaisjärjestöjä, jotka tarjoavat tavalliselle työntekijälle mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa oman arkielämänsä asioihin. Ay-liike tavoittelee työelämän perusoikeuksien toteutumista osana universaaleja, kaikille kuuluvia ihmisoikeuksia.

Yhteiskunnallista muutosta vaativana kansanliikkeenä ay-liike pystyy toiminnallaan edistämään tasaisempaa tulonjakoa ja yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Lisäksi se toimii vastavoimana yhteiskunnan eriarvoistavia tendenssejä vastaan – sitä tehokkaammin mitä vahvempi, vapaampi ja osaavampi ammattiyhdistysliike globaalissa etelässä on. Samalla ammattiyhdistysliike on yhteiskuntarauhaa vakauttava ja turvallisuutta lisäävä voima.

SASKin ohjelma parantaa kumppanijärjestöjen kykyä toimia työelämän neuvotteluosapuolena elämiseen riittävien palkkojen ja inhimillisten työehtojen puolesta globaalissa etelässä. Ohjelman avulla luodaan mahdollisuuksia dialogiin ja käytännön yhteistyöhön eri toimijoiden välillä, joilla muuten on toisistaan poikkeavat yhteiskunnalliset agendat.

Ohjelman avulla kumppaneilla on parempi mahdollisuus käydä keskustelua kansallisesta työlainsäädännöstä ja työoikeuksista, mikä mahdollistaa lainsäädännön muutokset sekä vahvistaa oikeusvaltiokehitystä. Ilman hyvin toimivia ammattiliittoja työntekijöillä ei käytännössä ole mitään mahdollisuuksia puolustaa omia oikeuksiaan edes työpaikkatasolla, saati viedä kokemiaan ihmisoikeusloukkauksia oikeussaliin. Toinen ohjelman perustavaa laatua oleva tavoite on työntekijöiden tietoisuuden lisääminen omista oikeuksistaan.

Ay-liikkeen vahva osallistuminen yhteiskunnalliseen ja etenkin työelämää koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon lisää kansalaisyhteiskunnan keskustelun monipuolisuutta ja tuo esiin työtätekevän väestön mielipiteitä ja huolenaiheita. Ay-liikkeen toiminta ja kampanjointi tarjoavat myös muille kansalaisyhteiskunnan toimijoille mahdollisuuksia uusiin yhteistyömalleihin laajemman vaikutuksen aikaansaamiseksi ja demokraattisien vastavoiman muodostamiseksi autoritäärisille valtarakenteille.

3. Ohjelman tarkoituksenmukaisuus kehityspoliittisiin tavoitteisiin

3.1. Tuettujen kansalaisyhteiskuntatoimijoiden määrä

SASK tukee ohjelmassaan valittujen ohjelmamaiden ammattiliittojen ja keskusjärjestöjen kykyä valvoa alansa/alueensa/maansa työntekijöiden etujen ja oikeuksien toteutumista. Kyse on kansainvälisesti määritellyistä ihmisoikeuksista (YK:n ihmisoikeusjulistus 1948) kuten

- oikeudenmukaiset ja tyydyttävät työehdot
- sama palkkaan samasta työstä
- oikeus lepoon ja vapaa-aikaan, työajan järkevään rajoittamiseen sekä määräaikaisiin palkallisiin lomiin
- oikeus elintasoon, joka on riittävä turvaamaan hänen ja hänen perheensä terveyden ja hyvinvoinnin
- oikeus sosiaaliturvaan yhteiskunnan jäsenenä
- oikeus perustaa ammattiyhdistyksiä ja liittyä niihin etujensa puolustamiseksi.

Ammattiliitot siis ovat paitsi edunvalvontajärjestöjä myös ihmisoikeusjärjestöjä ja kansalaisjärjestöjä. Vuonna 2018 SASKin ohjelmassa tuettiin 106 ammattiliittoa ja keskusjärjestöä.

3.2. Painopistekohtaiset tulosesimerkit

Äitiysvapaan pidennys Filippiineillä

Äitiysvapaa piteni Filippiineillä vuonna 2018 60 päivästä **105 päivään**. SASK tukee Filippiineillä ammattiliittoja, jotka ovat kampanoineet ja tehneet vaikuttamistyötä pidennyksen puolesta jo vuodesta 2014. Senaatin hyväksymä laki myös kieltää naisten syrjimisen tai erottamisen äitiysvapaan takia ja sallii **seitsemän päivän jyvittämisen isälle**. Laki koskee myös epävirallisen talouden piirissä työskenteleviä, mikä on omiaan lisäämään yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa.

Filippiinien lakimuutos on hyvä esimerkki yhteiskunnallisesta muutoksesta, jollainen SASKin tuella voidaan saada aikaan, mutta se vaatii pitkäjänteisyyttä.

Lisätietoja: Kansainvälisen toiminnan suunnittelija Seppo Karppinen, puh. 040 521 4479

3.3. Miten ohjelma on vähentänyt eriarvoisuutta?

Eriarvoisuuden vähentäminen on oleellinen osa SASKin kehitysyhteistyöohjelman tavoitteita. Korkea ja kasvava eriarvoisuus maiden sisällä ja niiden välillä on ristiriidassa kestävä kehityksen tavoitteiden kanssa. SASKin ohjelmalla edistetään sellaista yhteiskuntapolitiikkaa, joka tähtää eriarvoisuuden vähentämiseen ja ihmisarvoisen työn lisääntymiseen globaaleissa tuotantoketjuissa.

Ammattiyhdistysliikkeellä on keskeinen rooli tasaisemman tulonjaon ja oikeuksien edistäjänä lähes kaikkialla maailmassa, ja SASKin hankekumppanit työskentelevät osana kansalaisyhteiskuntaa oikeudenmukaisuuden puolesta ja eriarvoistavia tendenssejä vastaan. Työpaikkatasolla ay-liikkeen neuvottelutoiminnan keskeisiä tavoitteita ovat elämiseen riittävät palkat ja inhimilliset työehdot, joiden eteen kumppanit tekevät töitä jatkuvasti. Niitä edistetään muun muassa työehtosopimuksilla.

Ammattiliittojen neuvottelemat **työehtosopimukset** ovat keskeisessä asemassa myös valtioiden sisäisen taloudellisen eriarvoisuuden vähentäjinä. Ne takaavat työntekijälle minimissään edes hieman kohtuullisemman osuuden yrityksen voitoista ja parhaimmillaan elämiseen riittävän palkan. Käytännössä SASKin toimintamaissa elämiseen riittävä palkka ei vielä toteudu nykyisten työehtosopimusten turvin edes sille rajatulle joukolle, joka on niiden piirissä. Jokainen neuvoteltu sopimus sisältää kuitenkin palkankorotuksen ja monia muita rahanarvoisia etuja ja vähentää siten taloudellista eriarvoisuutta. Työehtosopimusten kattamat työpaikat lisääntyivät SASKin ohjelman myötävaikutuksella vuodessa 9 % ja niiden piirissä olevien työntekijöiden määrä 18 %.

Silloin kun ammattiliitot pystyvät vaikuttamaan työpaikkatason lisäksi myös kansallisen lainsäädännön tasolla, myös **yhdenvertaisuus** kasvaa. Lait koskevat usein kaikkia työntekijöitä, kun taas työehtosopimukset rajoittuvat virallisen talouden piirissä työskenteleviin. Edellä mainittu äitiysvapaan pidennys Filippiineillä on hyvä esimerkki tästä.

SASKin tuella ammattiliitot myös kouluttavat jäseniään, mikä on omiaan **vähentämään sosiaalista eriarvoisuutta**. Koulutukset liittyvät muun muassa työntekijöiden perusoikeuksiin, tasa-arvoon, kouluttamiseen, johtamiseen tai muuhun ammattiliitossa toimimiseen liittyvään taitoon. Niiden tarjoamat tiedot ja taidot ovat usein sosiaalisesti mullistavia vähän kouluttautuneille, toimeentulon kanssa kamppaileville ihmisille, jotka oppivat niiden ansiosta itse huolehtimaan omista oikeuksistaan ja jakamaan tietoa myös muille. He kokevat pystyvänsä vaikuttamaan elinympäristöönsä tai jopa yhteiskuntaan.

30.8.2019

3.4. Miten ohjelma on edistänyt tasa-arvon toteutumista ja naisten asemaa?

SASKin kehitysyhteistyöohjelman tärkeä painopiste on naisten aseman parantaminen työmarkkinoilla ja ammattiyhdistyilykkeessä. Tavoitteena on, että naisten näkökulmat edunvalvonnassa ja heidän huolenaiheensa työelämässä tulevat osaksi ay-liikkeen perusagendaa. SASKin ohjelmassa 2018–2025 tasa-arvonäkökulma on ilmaistu aiempaa selväsanaisemmin. Se myös käytiin läpi ohjelman kick off -tilaisuuksissa, joita järjestettiin kaikissa pääohjelmamaissa. Tilaisuudet tavoittivat kumppanijärjestöt varsin laajasti.

SASK edellyttää kaikilta kumppaneiltaan raportointia naisten osuudesta toiminnoissa. Jo se ohjaa kumppaneita kiinnittämään asiaan huomiota ja pyrkimään kasvattamaan osuutta. Vuonna 2018 **naisten osuus kaikista ohjelman toimintoihin osallistuneista oli 52 %**, kun se viime ohjelmakaudella oli 37 %. Kasvu on merkittävä.

Naisten osuus johtajuuskoulutuksiin osallistuneista oli 87 %, kun se viime ohjelmakaudella oli 41 %. Tosin johtajuuskoulutuksiin osallistuneiden osalta luvut eivät ole vertailukelpoisia. Kyseisellä mittarilla seurataan naisten osuutta yhdessätoista hankkeessa, joten osuudet eivät koske koko hanketoimintaa. Eri hankkeita mitataan osittain eri indikaattoreilla, ja nyt näyttää siltä, että uudessa ohjelmassa naisten osuutta johtajakoulutuksiin osallistuneista seurataan etupäässä hyvin naisvaltaisilla aloilla.

SASK on ottanut mukaan ohjelmaan **yhä enemmän naisvaltaisia aloja**, kuten kotitaloustyötä (4 maassa), terveysalaa (2 maassa) ja useita naisvaltaisia teollisuuden aloja, kuten tekstiiliteollisuus.

Valtaosassa SASKin rahoittamista hankkeista yhteistyökumppaneina ovat ammattiliittojen kansainväliset maailmanjärjestöt. Myös niissä tasa-arvoajattelu saa yhä enemmän jalansijaa. Maailmalla **sukupuolikiintiöt** nähdään usein yhä tarpeellisena työkaluna, ja niitä sovelletaan. Esimerkiksi rakennus- ja puualan kansainvälisessä liitossa BWI:ssä vähintään 30 %, mieluiten 40 % kaikkiin toimintoihin osallistuneista on oltava naisia. Teollisuusalan IndustriALL puolestaan suosittelee vahvasti, että ammattiliittojen johtotehtävissä naisia on vähintään 40 % riippumatta siitä, kuinka miesvaltainen ala on.

SASKin tuella ammattiliitot ja ay-keskusjärjestöt myös lobbaavat ja kampanjoivat työntekijöille merkittävien lainsäädäntöuudistusten puolesta – myös naisten asemaan liittyvien. Merkittäviä **naisiin kohdistuvia lainsäädäntötason saavutuksia** vuonna 2018 olivat äitiysvapaan pidentyminen 105 päivään (aiemmin 60, Aasian lyhin) Filippiineillä ja 98 päivään Nepalissa.

3.5. Miten ohjelma on edistänyt ilmastonmuutoksen sopeutumista/hillintää?

Ilmastonmuutoksen sopeutuminen ja/tai sen hillintä ei ole SASKin ohjelman keskiössä, mutta SASKin kumppanijärjestöt Myanmarin ja Mosambikin metsäsektorilla edistävät metsäsertifiointia ja sitä kautta osaltaan kestävästä metsätaloudesta, mikä hillitsee ilmastonmuutosta.

Kestävästä metsätaloudesta ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi edistettiin myös yhteistyöllä WWF Suomen kanssa Nepalissa. SASKin nepalilaiset metsäalan kumppanijärjestöt (CAWUN ja CUPPEC) ovat järjestäneet yhteistyössä WWF Nepalin kanssa jäsenilleen koulutusta ilmastonmuutoksesta, metsäpalojen torjunnasta, työturvallisuudesta ja uhanalaisten lajien suojelusta. Nepalissa metsätyöläiset ovat tärkeässä roolissa metsien vastuullisen hoidon ja ympäristönsuojelun edistämiseksi sekä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi.

30.8.2019

Teollisuusaloilla ympäristöllisesti kestävä kehityksen teemat ovat tärkeitä, ja ammattiliitot pyrkivät pääsemään neuvottelupöytiin, joissa ympäristö- ja ilmastonmuutosasioita käsitellään. Esimerkiksi Kolumbiassa SASKin teollisuusalan kumppanijärjestöt osallistuvat poliittisten toimijoiden, kansalaisyhteiskunnan ja paikallisyhteisöjen kanssa yhteistyöelimeen, jonka tarkoituksena on edistää kestävä energia- ja ympäristöpolitiikkaa.

Liitoissa ja ay-liikkeen kansainvälisissä järjestöissä ymmärretään yhä laajemmin, että kuolleella planeetalla ei ole myöskään työpaikkoja, ja asia koetaan tärkeäksi, mutta SASKin hanketoiminnassa asia näkyy suoraan vain muutamissa edellä mainituissa hankkeissa. Työntekijöiden oikeuksien ja toimeentulon perusongelmissa on niin paljon työtä, että ilmastoasiat ovat vasta toissijaisia tavoitteita.

Voidaan myös ajatella, että ilmastonmuutokseen sopeutumista osaltaan on se, että SASKin tukemien ammattiliittojen piirissä olevat ihmiset kehittyvien maiden kaupungeissa pystyvät aiempaa paremmin turvaamaan toimeentulonsa ja saavuttamaan ihmisarvoiset työolot. Muuttoliike maalta kaupunkeihin on monin paikoin hyvin voimakasta osittain ilmastonmuutoksesta johtuvan maatalouden kasvavan epävarmuuden vuoksi. Pitkät kuivuudet ja toisaalta yleistyneet rankkasateet ja tulvat ajavat ihmisiä hakemaan toimeentuloa kaupungeista.

3.6. Ohjelman ihmisoikeusperustaisuuden tason toteutuminen tai sen kehittyminen?

SASKin ohjelman sisältö on ihmisoikeusperustaista ja toimintatapa noudattaa ihmisoikeusperustaista lähestymistapaa. Ohjelma voidaan kokonaisuudessaan nähdä *ihmisoikeusprogressiivisena*, mutta se sisältää vahvasti *ihmisoikeustransformatiivisia* osa-alueita.

SASKin työ perustuu YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen artikloihin, jotka koskevat työtä, toimeentuloa ja oikeutta ammattiyhdistystoimintaan. Niitä ovat: artikla 4: orjuuden kielto, artikla 20: yhdistymisvapaus, artikla 23: oikeus työhön ja toimeentuloon, kohtuulliseen ja riittävään palkkaan sekä oikeus perustaa ammattiyhdistyksiä ja liittyä niihin, artikla 24: oikeus vapaa-aikaan ja lomaan sekä artikla 25: oikeus säälliseen elintason ja toimeentuloturvaan.

Lisäksi SASKin työn perustana toimivat myöhemmin ILO:n yleissopimuksissa määritellyt työelämän kansainväliset perusoikeudet, joita ovat:

- oikeus järjestäytyä (nro 87)
- oikeus solmia kollektiivisia työehtosopimuksia (nro 98)
- pakkotyön kielto (nrot 29 ja 105)
- lapsityön kielto (nrot 138 ja 182)
- syrjinnän kielto ja tasa-arvo työpaikoilla (nrot 100 ja 111).

SASKin perustehtävä on edistää edellä mainittujen oikeuksien toteutumista. Ne ohjaavat SASKin ohjelmatyön **tilanneanalyysia, tavoitteenasettelua, toteutusta ja seuranta**. Jos yhteiskunnan yleinen viitekehys ei salli tai edistä näiden oikeuksien toteutumista tai osapuolten tasapuolista toimintaa, SASK tukee kumppaneidensa pyrkimyksiä vaikuttaa lainsäädäntöön ja sen toteutumiseen. SASKin kumppanit edustavat jäsenistönsä prioriteetteja, ja SASKin ohjelman sisällöt nousevat heidän asettamista tavoitteista. Ohjelman tulosraportissa (alk. sivu 16) on tarkasteltu kahden ensimmäisen, suoraan ammattiliittojen perustehtävään liittyvän, oikeuden kehittymistä ensimmäisen ohjelmavuoden aikana. Niiden soveltamisessa tapahtui jo ensimmäisenä ohjelmavuonna hienoista kehitystä.

30.8.2019

SASKin ohjelma vahvistaa kumppaneidensa osaamista ja toimintakykyä **edistää sekä puolustaa työntekijöiden oikeuksia**. Nais- ja miestyöntekijät eri toimialoilla ovat ohjelman keskeisiä **oikeudenhaltijoita**. Ohjelma vahvistaa ammattiliittojen kykyä lisätä työntekijöiden ymmärrystä oikeuksistaan sekä voimaannuttaa heitä osallistumaan niiden edistämiseen ja puolustamiseen. Vuonna 2018 jopa 38 657 ihmistä sai koulutusta, joka vahvisti heidän tietoisuuttaan omista oikeuksistaan. Heistä noin puolet oli naisia.

Ensi- ja toissijaisiin vastuunkantajiin kohdistuva vaikuttamistyö työntekijöiden oikeuksien toteutumiseksi on oleellinen osa ohjelman toteutusta työpaikoilla ja kansallisella tasolla. Useissa maissa SASKin kumppani- tai hyödynsaajaliitot ovat mukana joko kansallisen, alueellisen tai paikallisen tason prosesseissa, joissa vaikutetaan lainsäädäntöön tai sen soveltamiseen työntekijöiden aseman parantamiseksi. Prosessien määrä lähes tuplaantui jo ensimmäisen ohjelmavuoden aikana 33:sta 61:een.

Ohjelmassa jatketaan vahvaa työtä **sukupuolten välisen tasa-arvon** (ks. sivu 5) edistämiseksi ammattiliittojen toiminnassa. Sitä mitataan usealla eri indikaattorilla, eli tasa-arvomittareiden suhteen SASK on kehittänyt toimintaansa edelliseen ohjelmakauteen verrattuna. Lisäksi alettiin valmistella gender equality-koulutuspakettia SASKin omaan, jäsenjärjestöjen ja kumppanijärjestöjen käyttöön.

3.7. Miten ohjelma on edistänyt vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista?

SASKin työ perustuu kansainvälisen työjärjestön ILO:n määrittelemiin työelämän perusoikeuksiin¹, joita YK:n jäsenvaltiot ovat sitoutuneet noudattamaan. Kaikenlaisen syrjinnän kielto on yksi niistä. SASKin kumppanijärjestöt kyllä kampanjoivat ja tekevät vaikuttamistyötä syrjimättömyyden puolesta yleisesti ottaen. Vammaiset henkilöt eivät kuitenkaan ole erillisenä ryhmänä keskiössä SASKin ohjelmassa. Osittain syynä on se, että vammaisia henkilöitä on verraten vähän kehittyvien maiden työpaikoilla, joten vaikuttavuuden näkökulmasta voimavarat kannattaa kohdistaa yleisemmän tason ongelmiin.

Ammattiyhdistysliikkeellä on kansalaisyhteiskunnan aktiivisena toimijana monissa globaalien etelän maissa myös suoraa jäsenistöään laajempi **sosiaalinen viitekehys**. Ammattiliitot valvovat kaikkien jäsentensä etuja ja lisäksi toimivat yhteiskunnissa siten, että haavoittuvimpienkin työntekijäryhmien, kuten vammaisten, seksuaalivähemmistöjen (LGTBIQ), nuorten ja kastittomien oikeuksia kunnioitetaan. Haavoittuvimmillakin työntekijäryhmillä tulee olla paremmat mahdollisuudet elämiseen riittävään toimeentuloon ja oikeusturvaan.

SASKin kumppaneista etenkin ammattiliittojen maailmanjärjestöt ovat sitoutuneet torjumaan haavoittuvien ryhmien ja heikommassa asemassa olevien ihmisten syrjintää. Ne ovat sitoutuneet edistämään ihmisten yhdenvertaisuutta työpaikalla, ammattiliitoissa sekä laajemmassa poliittisessa, sosiaalisessa, taloudellisessa ja kulttuurisessa yhteydessä riippumatta sukupuolesta, siviilisäädystä, etnisestä alkuperästä, kansallisesta identiteetistä, vammaisuudesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, iästä tai uskonnosta.

Kehitysmaissa vammaisten henkilöiden pääsy virallisille työmarkkinoille on minimaalista, joten ammattiliittojen rooli heidän oikeuksiensa puolustamisessa on myös marginaalinen. Kumppanijärjestöt pyrkivät estämään työperäistä vammautumista työturvallisuuden kehittämisen

¹ <https://tem.fi/documents/1410877/2934378/Kansainv%C3%A4linen+ty%C3%B6j%C3%A4rjest%C3%B6+ILO>

30.8.2019

kautta sekä edistämällä neuvottelemisissaan työehtosopimuksissa vammautuneiden työntekijöiden oikeutta asianmukaisiin korvauksiin. Myös hiv-positiivisten henkilöiden oikeuksiin kiinnitetään monin paikoin huomiota: sekä laeissa että työehtosopimuksissa on etenkin kaivos- ja rakennusaloilla syrjintäkieltopykälät, joiden noudattamista ammattiliitot, mukaan lukien SASKin kumppanijärjestöt, valvovat.

4. Viestintä, vaikuttaminen ja globaalikasvatus Suomessa

SASKin merkittävin viestinnällinen ponnistus oli **verkkosivujen** kokonaisuudistus alkuvuonna. Uudistuksen tavoitteena oli lisätä SASKin sivujen kävijämääriä ja parantaa sitä kautta SASKin tunnettua sekä tuoda paremmin esiin SASKin asiantuntijuus työelämän kehitysyhteistyön, ihmisarvoisen työn ja niihin liittyvien osa-alueiden asiantuntijana. Uudistusta voi pitää onnistuneena, sillä uusien sivujen myötä SASKin verkkosivuston käyttäjämäärä lisääntyi 35 % edelliseen vuoteen verrattuna ja siitä on tullut hyvää palautetta. Vuonna 2018 eri käyttäjiä oli 24 000 ja istuntoja 34 000.

SASKin ohjelma-asiakirjassa määriteltiin viestinnälle seuraavat tavoitteet:

Tavoiteltava tulos 1: Ihmisarvoinen työ, josta saa elämiseen riittävää palkkaa, on esillä kotimaan kehityspoliittisessa keskustelussa ja ammattiyhdistysliikkeen kehitysyhteistyössä. SASKin kehityspoliittisilla tavoitteilla on takanaan suomalaisten päättäjien ja kansalaisten tuki.

Tuloksen saavuttamisen todentamiseksi asetettiin ennen ohjelmakauden alkua seuraavat mittarit: (1) mediaosumien määrän kasvu SASKin viestimistä teemoista, (2) SASKin osallistuminen relevantteihin työryhmiin, (3) kysyntä SASKin asiantuntijuudelle lausuntoihin ja (4) SASKin jäsenjärjestöjen määrän kasvu.

SASKissa panostetaan selvästi enemmän viestintään sosiaalisessa mediassa kuin viestien läpi saamiseen perinteisessä uutis- tai aikakausmediassa, koska sosiaalisessa mediassa panos-tuotos-suhde on parempi.

Sosiaalisessa mediassa SASK sai vuoden aikana yhteensä 952 mainintaa. Tärkeimmät mediat ovat Twitter, Facebook ja Instagram, niissä tykkääjä-/seuraajamäärät kasvoivat vuoden aikana seuraavasti: Facebook 11 %, Twitter 9 % ja Instagram 32 %. Uutena sosiaalisen median kanavana käyttöön otettiin myös LinkedIn. Myös YouTube on käytössä videoiden julkaisukanavana, mutta sen käyttäjämäärien kasvattamiseen SASKilla ei ole resursseja panostaa, etenkin koska videoita jaetaan enemmän Facebookin kautta. SASK kuitenkin tuotti vuoden aikana 7 videota.

Digitaalisessa uutismediassa SASKiin liittyvät osumat sen sijaan vähenivät huomattavasti: 104 uutisesta 35 uutiseen. Vähennystä selittää eniten se, että viime vuodelle ei osunut yhtään hyvin laajasti levinnyttä uutista, jossa SASK olisi mainittu. Edellisenä vuonna niitä oli kaksi. Merkittävä puute SASKin käyttämässä mediaseurannassa oli se, että jäsenjärjestöjen verkkosivustojen osumat eivät olleet mukana seurannassa, vaikka ne todennäköisesti ovat SASKille merkittävin ulkoinen digitaalinen uutiskanava. Tilanne on kuitenkin jo korjattu vuoden 2019 osalta.

Printtimediaa SASK seuraa vain jäsenjärjestöjen lehtien osalta. Niissä SASK mainittiin 23 kertaa (vuonna 2017: 40). Myös tässä oli selvää laskua, oletettavasti siksi, että SASKilla ei ollut resursseja tarjota uutisia entiseen tapaan, sillä mm. verkkouudistus, kampanjat ja henkilöstövaihdos viestinnässä veivät paljon työaika. On myös huomattava, että jäsenjärjestöjen julkaisemien lehtien määrä vähenee vuosi vuodelta.

30.8.2019

SASKin oma printtilehti *Työmaana maailma* ilmestyi suunnitelmien mukaan kaksi kertaa.

Omasta kehitysyhteistyöstä kumpuavana kampanjateemana SASKissa jatkui vuonna kotiapulaisten oikeudet Vapautetaan kotiorjat -kampanjan ja siihen liittyvän uutisoinnin ja mainonnan myötä. SASK sai kampanjalle kohtuullisesti näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa ja jäsenjärjestöjen mediassa, vaikkakin systemaattisempi ote näkyvyyden hankkimisessa oli tavoitteena.

Merkittävimpänä **työryhmänä** SASKin vaikuttamistyön kannalta voidaan pitää kehityspoliittista toimikuntaa, jossa SASKilla on edustus 2016–2019. SASK oli aktiivinen vaikuttaja myös ohjelmatuki-instrumentin kehittämistyöryhmässä ja osana ohjelmatukijärjestöjä monissa muissakin kehityspoliittikan pöydissä. Lisäksi SASK pyrki vaikuttamaan siihen, millaisin indikaattorein Suomen (ml. järjestöt) tekemää kehitysyhteistyötä mitataan, mutta säällistä työtä mittaavat mittarit jäivät vielä puuttumaan Suomen mittaristosta.

SASK päätti ohjelma-asiakirjan hyväksymisen jälkeen, SASKilta pyydettyjen lausuntojen sijaan, mitata mieluummin julkisia esiintymisiä. Ne mittaavat SASKin asiantuntijuuden, tunnettuuden ja kiinnostavuuden kehittymistä paremmin kuin lausunnot, sillä lausuntoja pyydetään SASKilta vain harvoin. SASK käytti vuoden aikana **39 puheenvuoroa** erilaisissa jäsenjärjestöjen ja muiden tahojen tapahtumissa ja koulutuksissa. Niiden kautta tavoitettiin suoraan lähes 5 000 ihmistä.

Myös **jäsenjärjestöjen määrän kasvu** mittaa konkreettisesti SASKin koettua merkittävyyttä ammattiyhdistysliikkeen keskuudessa. Suuri osa ammattiliitoista on jo SASKin jäseniä, eivätkä vuosittaiset kasvuluvut ole suuria. Vuonna 2018 SASKiin ei liittynyt uusia jäsenjärjestöjä, tosin vuoden lopulla hyväksyttiin yksi uusi liitto jäseneksi vuoden 2019 alusta lähtien. Myös liittofuusioiden myötä SASKin piirissä olevien ammattiliittojen jäsenten määrä kasvoi, esimerkiksi Rautatiealan Unionin muodostamisen yhteydessä.

Tavoiteltava tulos 2: Yhä suurempi osa suomalaisista päättäjistä ja kuluttajista on tietoisia ihmisarvoisen työn ja elämiseen riittävän palkan tärkeydestä.

Tuloksen saavuttamisen todentamiseksi asetettua ensimmäistä mittaria hyödynnetään tekemällä seuraava *mielipide- ja tunnettuuskysely* vasta ohjelman ensimmäisen rahoituskauden päätteeksi vuonna 2022.

Muut asetetut mittarit olivat *yritysyhteistyöaloitteiden määrä* sekä se, että SASK säilyttää *asemansa asiantuntijana* TEM:n ja UM:n pyöreän pöydän *vastuullisuuskeskusteluissa*, joita järjestettiin yritysten ja järjestöjen välillä. Ne näyttävät osoittautuvan epätarkoituksenmukaisiksi myös pidemmällä aikavälillä, sillä SASKin seuraavaa strategiaa pohdittaessa on jo alustavasti linjattu, että SASK ei aktiivisesti tavoittele yritysyhteistyötä eikä se siksi ole relevantti mittari asiantuntijuudesta. Ministeriöiden järjestämät pyöreän pöydän keskustelut puolestaan eivät näytä jatkuvan lainkaan. Alkuvuodesta 2018 SASK kuitenkin osallistui aktiivisesti pyöreän pöydän keskusteluun YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien periaatteiden toimeenpanosta Suomen teollisuusyritysten osalta. Tietoisuuden kasvattamista mittaavat korvaavat indikaattorit on päivitetty tuloskehikkoon (liite 1). Ne liittyvät enemmänkin kuluttajien – ja kenties tulevien ammattiliittopäättäjäiden – tietoisuuden kasvattamiseen SASKin lähettiläskoulutusten kautta.

Kehityspoliittista vaikuttamistyötä tehtiin resurssien sallimissa rajoissa aktiivisesti. SASK laati omat globaaliin työelämäään liittyvät painopisteensä eduskuntavaalivaikuttamiseen. Keskeisimmät jäsenjärjestöt ottivat ne mukaan omaan vaikuttamistöhönsä. SASK oli mukana vaikuttamassa myös Fingon linjauksiin.

30.8.2019

Lisäksi SASK oli mukana järjestöjen yhteisissä yritysvastuuseen ja kehitysyhteistyön rahoitukseen liittyvissä vaikuttamiskampanjoissa (Ykkösketjuun, Tunne ketjusi, Puhtaat vaatteet).

Näyttää siltä, että nämä hallitusohjelmaan liittyvät vaikuttamistoimet ovat olleet oikeansuuntaisia, sillä Suomessa on nyt hallitus, joka suhtautuu kehitysyhteistyöhön huomattavasti edellistä hallitusta myönteisemmin ja yritysvastuulaista on kirjaus hallitusohjelmassa. Yhdessä Reilun kaupan ja Eetin kanssa toteutettuun Tunne ketjusi -haasteeseen puolestaan osallistui yli 7 000 ihmistä allekirjoittamalla joko kampanjakortin tai verkkolomakkeen haastaakseen Suomessa toimivat elintarvike-, tekstiili- ja ravitsemusalan yritykset konkreettisiin toimiin vastuullisuusasioissa.

SASKin tulosohjausjärjestelmän mukaisina **tuotoksina** voidaan pitää viestinnällisiä tuotoksia, joiden julkaisuun SASK voi itse suoraan vaikuttaa. Niitä ovat esimerkiksi SASKin omilla sivuilla julkaistujen verkkouutisten määrä (57), järjestetyt seminaarit (3) ja tapahtumat (1) ja koulutukset (2). Ne kertovat SASKin aktiivisuudesta viestinnän ja globaalikasvatuksen saralla, mutta eivät vielä viestinnän vaikuttavuudesta.

Yhdistyksen kevät- ja syyskokouksen yhteydessä järjestettiin **miniseminaarit**. Kevään tilaisuuden aiheena oli työelämän tulevaisuus. Syksyn seminaarissa käsiteltiin verotusta ja tulonjakoa kehittyvissä maissa. SASK järjesti myös jäsenjärjestöjen puheenjohtajille ja kansainvälisten asioiden asiantuntijoille suunnatun **tulevaisuusseminaarin**, jossa pohdittiin ay-liikkeen kansainvälisen toiminnan kehittämistarpeita. Seminaarissa todettiin, että ay-liikkeen globaaleja työelämäasioita käsittelevälle säännölliselle foorumille olisi tarvetta, ja SASK sai tehtäväkseen järjestää sellaisia myös tulevaisuudessa.

Gloaalikasvatuksen saralla jatkettiin kansainvälisyydestä kiinnostuneiden SASKin jäsenjärjestöjen jäsenten kouluttamista eli ns. kunnan työn lähettiläiden koulutuksia. Vuonna 2018 järjestettiin kaksi peruskoulutusta, joihin osallistui yhteensä 84 ihmistä. Vuoden lopussa lähettiläitä, jotka pystyvät toimimaan SASKin vapaaehtoisina oli yhteensä 256.

Lähettilästoiminnan ensimmäinen tavoite on globaalikasvatuksellinen: kouluttaa ihmisiä SASKin kehitysyhteistyöhön liittyvissä teemoissa (työelämän ihmisoikeudet, ihmisarvoisen työn ja elämiseen riittävän palkan merkitys köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämisessä) sekä kertoa, mitä ihminen voi tehdä edistääkseen näitä asioita arjessaan. Globaalikasvatuksellinen tavoite pitää sisällään myös sen, että osallistujat saavat lisää tietoa kehitysyhteistyöstä ja sen tuloksista yleisemminkin. Toinen tavoite on kouluttaa ihmisistä SASKin **vapaaehtoisia** eli sanansaattajia omissa yhteisöissään. Näin SASKin viesti leviää aivan eri tehokkuudella kuin pelkästään toimiston resurssein – myös maantieteellisesti ympäri laajaa Suomea.

Lähettiläille keväällä 2019 toteutetun kyselyn mukaan (87 vastaajaa) yli puolet oli osoittanut aktiivisuutensa sosiaalisessa mediassa koulutuksen teemoihin liittyvissä asioissa. Seuraavaksi yleisin toimintatapa oli oman ammattiosaston tai paikallisjärjestön kannustaminen mukaan SASKin toimintaan, ja kolmanneksi suosituin tapa osallistua oli aiheista puhuminen eri tilaisuuksissa.

Viime vuonna esimerkiksi kaksi kunnan työn lähettilästä, jotka ovat myös suuren ammattiliiton aktiiveja, tekivät liitossaan esityksen, että lähettiläitä käytettäisiin kouluttajina liiton ja ammattiosastojen paikallisissa koulutuksissa. Osa on pystynyt hyödyntämään SASKin teemoja työssään ja opinnoissaan, osa on kirjoittanut tai ollut haastateltavana näihin teemoihin liittyen. On hyvä huomata, että läheskään kaikki paikalliset julkaisut eivät osu SASKin mediaseurannan haaviin.

Lähettilästoiminnan kehittämiseen ei pystytty panostamaan vuonna 2018 siten, kun oli suunniteltu, sillä toiminnasta vastaava henkilö jäi perhevapaalle.

30.8.2019

Globaalikasvatuksen ”syventäviin opintoihin” eli omakustanteiselle opintomatkalle osallistui 15 henkilöä, ja se suuntautui Mosambikiin.

Ohjelma-asiakirjassa SASK myös linjasi keskittyvänsä viestinnässä erityisesti **tuloksista raportointiin**. SASKin toiminnan tuloksia tuotiin esiin paitsi uusilla verkkosivuilla ja sosiaalisessa mediassa ja kaksi kertaa vuodessa ilmestyneessä Työmaana maailma -lehdessä myös kaikkien jäsenjärjestöjen käyttöön laaditulla tulosartikkelilla. Lisäksi elokuussa järjestettiin sidosryhmille suunnattu Sadonkorjuujuhla, jossa esiteltiin edellisen ohjelmakauden parhaat saavutukset toiminta-alueittain.

Lisäksi SASKissa jatkettiin **tutkimusyhteistyötä** Finnwatchin kanssa. Vuonna 2018 valmistui yritys vastuulakia Suomeen vaativan Ykkösketjuun-kampanjan tueksi laadittu selvitys vastaavista laeista muissa maissa. Vuoden aikana Finnwatch julkaisi myös kolme aiempina vuosina SASKin toimeksi antamaa selvitystä, aiheina globaalit puitesopimukset, elämiseen riittävän palkan mallit ja sosiaalinen vastuu julkisissa hankinnoissa.

5. Tulosohejaus

5.1. Miten ohjelman tulosohejausjärjestelmä on toiminut ja miten sitä on kehitetty?

SASKin tulosohejausjärjestelmä (liite 7) ohjaa ohjelman toteutusta ja kattaa koko ohjelmasyklin. SASKissa ylintä päätösvaltaa käyttää yhdistyksen kokous ja strategista päätösvaltaa käyttävät säännöissä ja ohjesäännöissä määriteltyjen valtuuksien puitteissa hallitus ja toiminnanjohtaja. Operatiivista päätösvaltaa käyttävät toiminnanjohtaja ja eri yksiköiden päälliköt.

Strategiassa on määritelty SASKin toiminnan tarkoitus, periaatteet ja laajat kehitystavoitteet. Strategiaa toiminnallistaa ohjelma-asiakirja. Tuloskehikossa (ks. ohjelma-asiakirja, liite 2) määritellään ohjelmatoiminnan konkreettiset tavoitteet ja niiden saavuttamista mittaavat indikaattorit ja toimenpiteet. Ohjelmaan liittyvät erilaiset sisällölliset linjaukset valmistelevat SASKin jäsenjärjestöistä koostuva *ohjelmakokous* konsultoituaan ensin etelän kumppaneita ja useiden hankkeiden toteutuksesta vastaavia kansainvälisiä ay-järjestöjä. Ohjelmaan sisältyvät hankkeet valittiin ohjelma-asiakirjassa määriteltyjen toiminnallisten rajausten perusteella.

Ohjelman tavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan sen eri osa-alueiden, kuten hankkeiden tavoitteiden ja tulosten saavuttamisen kautta. Ohjelma-asiakirja ohjaa ohjelman kaikkien eri osa-alueiden suunnittelua, toteutusta ja seuranta. Ohjelma- ja hanketasojen keskinäistä linkittämistä tehdään ohjelma- ja hanketaso indikaattorien avulla. Tietoa kerätään koko ohjelmakauden ajan IRMA-hanketietokantaan, mikä mahdollistaa tiedon aggregoinnin ja analysoinnin (ks. ohjelman tulosraportti 2018 alk. sivu 19). Kaikki ohjelmaan kuuluvat hankkeet ja ohjelma kokonaisuudessaan arvioidaan ohjelmakauden (2018–2025) aikana joko fasilitoituina itsearviointeina tai ulkoisina evaluaatioina.

Tulosohejausjärjestelmä tuottaa raportointitietoa ohjelman eri tasoilla. Hankkeista laaditaan neljännesvuosittaiset seurantaraportit sekä vuosiraportit. Vuosiraporteissa arvioidaan hankkeiden toteutumana lisäksi niiden laatua, relevanssia, muutoksia toimintaympäristössä sekä riskejä. Hankekohtaisista arvioinneista koostetaan vuosittain koko kumppanikentän kattava kokonaisarviointi. Ohjelman tuotoksia ja tuloksia aggregoidaan hankkeiden tuotoksista ja tuloksista toimialoittain sekä globaalisti.

30.8.2019

Tulosohjausjärjestelmä (liite 7) on toiminut kohtuullisen hyvin. Etenkin kohdat 1–7 sekä 9 ja 10 ovat toimineet suunnitellusti. Niihin kuuluvat ohjelman toimintaympäristöjen arviointi, päättyvän ohjelman tuloksellisuuden ja relevanssin arviointi, johtopäätökset ja muutostarpeet uuden ohjelman suhteen, uuden ohjelman valmistelu, hyväksyminen, toimialakohtaisten tavoitteiden ja tulosodotusten arviointi sekä toimialakohtaisten hankesalkkujen uudelleen arviointi. Myös hankkeiden hyväksymiseen sekä hankkeiden toteutuksen ja tuloksellisuuden seurantaan voidaan olla tyytyväisiä. Suurimmat vaikeudet ovat liittyneet kohtiin 8 eli kumppanijärjestöiltä saatavien hankeideoiden valmisteluun, jatkosuunnitteluun ja esiarviointiin, kohtaan 11 eli hanketason tulosten vuosiarviointi sekä kohtaan 12 eli ohjelman toteutuksen ja tuloksellisuuden seurantaan.

Useilla SASKin kumppaneilla hankesuunnitelmien valmistelu viivästyi aikataulusta, koska SASKin ohjelman rahoituspäätös saatiin vasta vuoden 2018 alussa. Hankesuunnittelu ei voinut alkaa ennen kuin ohjelmarahoituksen taso oli selvillä. Lisäksi SASKin hankkeiden suunnittelun ja raportoinnin ohjeistukset ja lomakkeet päivitettiin vastaamaan uuden ohjelman tarpeita. Tämä hidasti monilla kumppaneilla hankesuunnittelua, sillä tulosketjulähestymistavasta ei ehditty järjestää asianmukaisia koulutuksia. Myös indikaattorien määrittely ja lähtötilatiedon etsiminen vaativat suunniteltua enemmän aikaa.

Vuoden 2018 aikana tulosohjausjärjestelmää kehitettiin etenkin jatkokehittämällä yksityiskohtaisia ohjelmatason indikaattoreita sekä hankeideoiden valmistelu- ja aikataulusuunnitteluprosessia.

5.2. Listaus kaikista ohjelmassa tehdyistä evaluoinneista

Vuonna 2018 ei toteutettu yhtään evaluointia, koska kyseessä oli ohjelmakauden ensimmäinen toteutusvuosi.

5.3. Kuvaus järjestön mahdollisista muista arviointimetoista, ml. itsearviointit

Vuoden 2018 aikana havaittiin, että kustannustehokkuuden näkökulmasta ohjelmaan kuuluvia hankkeita ei ole järkevää arvioida ulkoisilla evaluaatioilla vaan pääasiassa fasilitoiduilla itsearviointeilla.

5.4. Riskienhallintajärjestelmän toimivuus ja kehittäminen

SASKilla on kaksi toisiaan tukevaa riskienhallintaprosessia: *dynaaminen eli jatkuva ja periodinen eli vuosittain toistuva*.

Uusien riskien tunnistamiseksi jokainen seuraa omassa toiminnassaan riskejä, pyrkii toiminnassaan välttämään tarpeetonta riskiä ja raportoimaan eteenpäin havaituista riskeistä. Havaitut riskit tallennetaan ja käsitellään riskienhallintatyöryhmässä.

Joka kalenterivuoden alussa riskienhallintatyöryhmä kartoittaa riskit ja päättää toimenpiteistä riskien hallitsemiseksi. Vuotuisen riskikartoituksen yhteydessä laaditaan myös arvio edellisen vuoden riskienhallintatoimista ja prosessista.

Jatkuva riskien tunnistaminen toimii SASKissa hyvin. Henkilöstö raportoi ansiokkaasti tunnistetuista riskeistä ja ne päätyvät riskienhallintatyöryhmän käsiteltäväksi. Suunnittelu- ja monitorointimatkat hankkeisiin sekä SASKin paikallisen aluekoordinaattorin asiantuntemus ovat riskienhallinnan näkökulmasta tärkeitä. Samoin johtoryhmä kykenee tunnistamaan ohjelman

30.8.2019

kokonaisuuteen, hallintoon, henkilöstöön ja rahoitukseen liittyvät riskit kiitettävästi. Riskin merkittävyyden arviointi osoittautuu usein hankalaksi.

Myös toimenpidesuunnitelman laatiminen riskien toteutumisen ehkäisemiseksi on vaikeaa. Erityisesti toimintaympäristöön liittyvät riskit ohjelmamaissa ovat sen luonteisia, että SASK voi vaikuttaa niiden toteutumiseen hyvin rajallisesti. SASKin ohjelman toiminnot on kuitenkin hajautettu maantieteellisesti ja toimialakohtaisesti varsin moneen paikkaan ja alaan, joten toimintamahdollisuuksien täydellinenkin loppuminen tietyssä paikassa ei romahduttaisi ohjelmaa.

Kokonaisuudessaan voi sanoa, että riskienhallinta toimii SASKissa hyvin. Merkittävimmiksi arvioitujen riskien ehkäisemiseksi laaditaan toimenpidesuunnitelmat ja niiden toteutumista seurataan. Toki on todettava, että vähemmän merkittäviä, mutta silti mahdollisesti realisoituvia riskejä on SASKin järjestelmässä paljon. Niiden vuosittainen käsittely siitä näkökulmasta, nouseeko joku sieltä merkittävien listalle, on aikaa vievä mutta välttämätön prosessi.

Yksi merkittävä riski, joka SASKissa on tunnistettu, liittyy rahoituksen yksipuolisuuteen. Ohjelma rahoitetaan ylivoimaisesti suurimmalta osin ulkoministeriön ohjelmatuella. Riski realisoitui vuonna 2016, kun järjestöjen ohjelmataukea leikattiin rajusti. SASKissa pohditaan säännöllisesti, kuinka rahoitus pohjaa saataisiin laajennettua, ja seuraavia toimenpiteitä on tehty. Viime vuosina (2016 ja 2017) on haettu kahta EU-rahoitusta yhteistyössä Finnwatchin kanssa, mutta sitä ei saatu. Hakuprosessi on lisäksi erittäin raskas ja työläs, joten ihan lähiaikoina SASK ei lähde uusia rahoituksia EU:n kautta hakemaan. Jopa Fingon kautta haettava Frame, Voice, Report EU-rahoitus globaalikasvatukseen, todettiin sillä hetkellä pelkästään hakemuksen ja raportoinnin osalta liian työlääksi SASKille. Tärkeintä SASKin globaalikasvatuksessa on tulevina vuosina kehittää olemassa olevaa globaalikasvatusmallia sen sijaan, että siihen tuodaan uusia elementtejä rahoitusinstrumenttien sanelemana. Kansan sivistysrahasto KSR:ltä sen sijaan haettiin ja saatiin 3 000 euroa lisätukea viestintään.

Merkittävämpää rahoitusta toisivat mukanaan uudet jäsenjärjestöt. Vuonna 2018 tehtiin paljon pohjatyötä uusien jäsenjärjestöjen saamiseksi, ja sen eteen, että vanhoja ei menetetä liittoumuksissa, joissa toinen osapuoli on ollut SASKin jäsen ja toinen ei. Silloin on tärkeää saada aikaan myönteinen päätös uuden liiton hallinnossa. Työ kantaa usein hedelmää vasta tulevina vuosina, ja uusia jäsenjärjestöjä oli jo tiedossa vuodelle 2019.

Liitteenä 1 ohjelman tuloskehikko riskeineen sekä liitteenä 3 riskimatriisi, johon on merkitty ohjelman toteutumisen kannalta merkittävimmät riskit.

5.4.1. Realisoituneet riskit vuonna 2018

SASKissa tapahtui tietoturvaloukkaus kesäkuussa 2018. Toiminnanjohtajan nimissä saapui sähköposti, jossa ilmoitettiin tilinumero, jonne erääseen kehitysyhteistyöohjelman ulkopuoliseen, jäsenliiton rahoittamaan tutkimukseen liittyvän rahasumman voi siirtää. Kirjanpitäjä siirsi rahat, ja tili osoittautui myöhemmin vääräksi. Tietoturvaloukkauksen seurauksena menetettiin 3 920 euroa. Asiasta tehtiin rikosilmoitus sekä ilmoitus mm. tietosuojavaltuutetulle. SASKissa tietoturvasta on pyritty huolehtimaan niin hyvin kuin mahdollista, mutta inhimillinen virhe on aina mahdollinen. Pian tapauksen jälkeen SASKissa järjestettiin koko henkilökunnalle jo aiemmin suunniteltu tietoturvakoulutus, jossa muun muassa opetettiin tunnistamaan mahdolliset huijausyritykset. Se koettiin erittäin hyödylliseksi.

30.8.2019

5.4.2. Seksuaalisen häirinnän ehkäisy

Seksuaalinen häirintä nousi niin vahvasti julkisuuteen, että vuonna 2018 SASKille päätettiin laatia seksuaalisen häirinnän kieltävä ja sitä ennaltaehkäisevä ohjeistus, joka toimitetaan esimerkiksi SASKin hankkeiden puitteissa matkustavien käyttöön ja käydään läpi kaikissa SASKin toimintaan liittyvissä tapahtumissa, joissa on koolla paljon ihmisiä. Ohjeistuksen laatiminen aikataulutettiin vuodelle 2019.

6. Hallinto

SASKin IT-palvelujen tarjoaja vaihdettiin keväällä, ja samalla uudistettiin IT-infrastruktuuria. Keväällä varmistettiin myös, että SASKin tiedonhallintasuunnitelma ja käytänteet vastaavat EU:n tietosuojasetuksen vaatimuksia.

Hankehallintojärjestelmä IRMAa päivitettiin vastaamaan uuden ohjelman rakennetta, tavoitteita ja mittareita. Kehitysyhteistyöohjelman tuotoksia, tuloksia ja vaikutusta alettiin mitata ohjelmatason mittareiden avulla. Lisäksi ohjelman seuranta- ja arviointijärjestelmä muokattiin vastaamaan uuden ohjelman vaatimuksia eli hankekumppaneiden käyttöön toimitettiin uudet suunnittelu- ja raportointiohjeistukset lomakkeineen.

Mosambikissa aloitettiin Palkansaajien tutkimuslaitoksen kanssa SASKin kehitysyhteistyöohjelman vaikuttavuuden arviointitutkimus. Tutkimuksella mitataan SASKin työn vaikuttavuutta. Se kestää koko nelivuotisen rahoituskauden ajan.

6.1. Ohjelmaan liittyvien henkilöstöressurssien kehittäminen ja muutokset

SASKin henkilöstövahvuus oli 15 henkilöä. Yksi työskenteli osa-aikaisesti 50 prosentin työajalla. Henkilöstö jakautui eri toimintojen osalta seuraavasti: kansainvälisen toiminnan yksikössä työskenteli 7,5 henkilöä, joista 3,5 ulkomailla aluetoimistoissa, viestinnässä 2 henkilöä ja hallinnossa (ml. varainhankinta) 5 henkilöä. Vuonna 2017 avoimeksi jäänyt kansainvälisen toiminnan assistentin tehtävä päätettiin jättää täyttämättä, koska tavoiteltua toiminnan volyymin kasvua ei voitu toteuttaa haettua pienemmän ohjelmatukirahoituksen takia.

Vuoden 2018 aikana Etelä-Aasian aluekoordinaattori, kansainvälisen toiminnan päällikkö ja viestinnän suunnittelija olivat erimittaisilla perhevapailta. Perhevapaiden aikana työtehtävät voitiin osittain hoitaa sijaisuusjärjestelyillä.

Yksi kuluvan strategiakauden painopisteistä on osaamisen kehittäminen. SASKin koulutustarpeita arvioitiin strategiaan pohjautuvan osaamiskartan ja tehtäväkohtaisten osaamisprofiilien avulla. Niiden pohjalta laadittiin henkilöstö- ja kehittämissuunnitelma vuosille 2018–2019.

7. Ohjelman kokonaisrahoitus ja talousraportointi

Ohjelman kokonaiskulut vuonna 2018 olivat 3 164 245 euroa (87 % SASKin kokonaiskuluista). Toteutusaste suunnitelmaan verrattuna oli 84 %, jota voidaan pitää kohtuullisena ottaen huomioon useiden hankesuunnittelujen viivästyminen myöhäisen rahoituspäätöksen sekä uusien suunnittelu- ja raportointityökalujen käyttöönoton johdosta.

30.8.2019

Mahdollisissa yhteisrahoitteisissa hankkeissa hankkeiden toiminnot ja tulokset esitetään kontribuutioperiaatteella. Tällä hetkellä sellaisia ei SASKilla ole.

Taulukko 1. Ohjelman toteutuskulut 2018

Toiminto	Suunnitelma	Toteutunut	Osuus, %	Toteutusaste, %
Hanketoiminta	2 300 000	1 795 115	57 %	78 %
Suunnittelu, seuranta, arviointi	757 000	728 141	23 %	96 %
Viestintä	315 000	324 565	10 %	103 %
Hallinto	374 000	316 424	10 %	85 %
YHTEENSÄ	3 746 000	3 164 245	100 %	84 %

Käytettävissä oli vuodelle 2018 myönnetyn ohjelmatuen (2 930 000 euroa) lisäksi edelliseltä rahoituskaudelta siirtynyttä saldoa 25 099 euroa. Ohjelman toteuttamiseen käytettiin 2 543 828 euroa ohjelmatukea, joten seuraavalle vuodelle siirtyvää saldoa jäi 411 271 euroa. Valtionavulla katettiin 80 prosenttia ohjelman toteutuksesta.

Ohjelman toteutukseen käytetty omarahoitus, 620 417 euroa, koostui jäsenjärjestöjen maksamista omarahoitusosuuksista, jäsenmaksutuotoista ja keräystuotoista. Lisäksi kehitysviestinnän toimintaan saatiin 3 000 euron suuruinen avustus KSR:ltä.

Ohjelman tulokset

1. Edistyminen ja tuloksellisuus

1.1. Lähestymistapana muutosteoria

SASKin ohjelman lähestymistapa on **toimijaperustainen muutosteoria** (Actor-Based Theory of Change), jossa haetaan muutosta SASKin kumppanijärjestöjen edunvalvontakykyyn. Ohjelma vahvistaa sitä kehittämällä kumppaneiden strategista johtamista ja hallintoa sekä lisäämällä kumppanijärjestöjen läsnäoloa ohjelmamaiden työpaikoilla.

Muutosteoria on toimintatapa, jossa painotetaan ennalta määriteltyjen tavoitteiden asettamista ja tulosten seuraamista. Tavoitteena on parantaa tietoon perustuvan päätöksenteon johtamista suunnittelun ja oppimisen avulla sekä edistää tuloksista raportointia. Lähestymistavan etu on suunnitellun lopputuloksen ja todellisten tulosten välisen eron tekeminen oletusten ja riskien määrittelyn kautta.

Ohjelman **loogisessa tuloksetjussa** kumppanijärjestöjen edunvalvontakyvyn vahvistamiseen tähtäävät toiminnot johtavat rahoituskauten 2018–2021 aikana konkreettisiin *tuotoksiin ja tuloksiin*. Ohjelmakauden 2018–2025 loppupuolella tavoitteena on saavuttaa myös laajempia *vaikutuksia*. Muutosta mitataan hanketason seurannan lisäksi säännöllisesti ohjelmatason *indikaattoreilla eli mittareilla*, jotka ilmenevät ohjelman tuloskehikosta.

Toimijaperustainen muutosteoria soveltuu erityisen hyvin SASKille, jonka työssä tulosten saavuttaminen on pitkä ja vaativa prosessi. Tulosten syntyminen vaikuttavat samanaikaisesti **lukuisat toimintaympäristön positiiviset ja negatiiviset tekijät** (mm. kansalaisyhteiskunnan toimintatila, maan demokratiakehitys, lainsäädännön muutokset ja kansantalouden trendit), joihin SASK tai sen kumppanit eivät voi vaikuttaa.

Ohjelmatukijärjestöjen toimintaa arvioineessa CSO-evaluatiossa suositeltiin SASKille muutosteorian jatkokehitystä. Työ alkoi loppuvuodesta 2018 ja valmistuu kevään 2021 hakuun mennessä.

1.2. SASKin toimialat

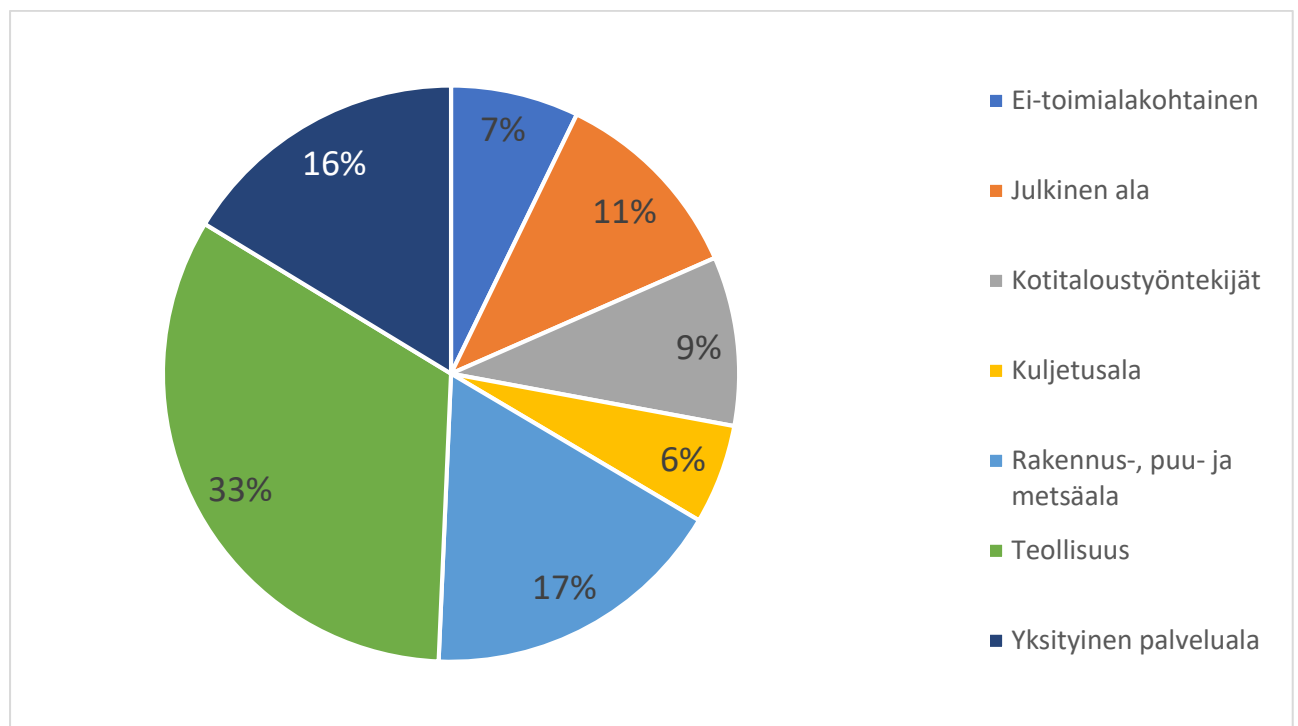
Vuosien 2018–2025 ohjelmassa kansainvälinen toiminta on ryhmitelty toimialoittain. Se on SASKin jäsenjärjestöjen näkökulmasta relevantti ryhmittely. SASKin toimialat ovat teollisuus, julkinen ala, yksityiset palvelualat, rakennus-, puu- ja metsäala, kotiapulaistyö, kuljetusala sekä ei-toimialakohtainen työ eli keskusjärjestöt ja tutkimuslaitokset. SASKin toiminta jakautuu eri toimialoille taulukon 2 mukaisesti.

30.8.2019

Taulukko 2. Hanketoiminta 2018 toimialoittain (suluissa suunnitteluvaiheessa olevat ja yksi päätösseminaari)

Toimiala	Budjetti	Toteutunut	Toteutusaste, %	Hankemäärä	Osuus, %
Ei-toimialakohtainen	198 500 €	129 101 €	65 %	3	7 %
Julkinen ala	370 500 €	201 523 €	54 %	5 (+2)	11 %
Kotitaloustyöntekijät	189 000 €	170 473 €	90 %	3	9 %
Kuljetusala	146 000 €	100 334 €	69 %	2	6 %
Rakennus-, puu- ja metsäala	355 000 €	308 494 €	87 %	5	17 %
Teollisuus	652 000 €	592 450 €	91 %	9 (+1)	33 %
Yksityinen palveluala	389 000 €	292 740 €	75 %	4 (+1)	16 %
Yhteensä	2 300 000 €	1 795 115 €	78 %	35	100 %

Toimialoista suurin oli teollisuus, jonka osuus hanketoteutuksesta oli 33 %. Se käsitti yhdeksän hanketta ja yhden jo päättyneen hankkeen loppuseminaarin. Rakennusala nousi toiseksi suurimmaksi toimialaksi hyvän toteutusasteensa myötä. Julkisella alalla suunnitteilla oli eniten kokonaan uusia hankkeita. Niiden aloituksen viivästymisen takia toimialan toteutusaste jäi muita alhaisemmaksi.

Kuvio 1. Hanketoiminnan jakautuminen toimialoittain 2018

30.8.2019

1.3. Toiminnot ja niiden toteutuminen

SASKin onnistumista ohjelman ensimmäisenä toteutusvuonna voi arvioida myös tarkastelemalla eri toimintojen toteutumista suhteessa siihen, mitä oli suunniteltu. Samasta taulukosta näkee, kuinka paljon eri toimintoihin osallistui naisia ja miehiä. Toiminnot näyttävät toteutuneen erittäin hyvin suunnitelmiin nähden. Osallistujia oli yhteensä jopa enemmän kuin tavoiteltiin, ja naisten osuus oli kaikissa toiminnoissa vähintään puolet, mitä voi pitää erinomaisena tuloksena.

Taulukko 3. Suunnitellut ja toteutuneet toiminnot 2018

	Suunniteltu			Toteutettu			Osallistujatoteuma	Toimintototeuma
	Toiminnot	Osallistujamäärä	Naisten osuus	Toiminnot	Osallistujamäärä	Naisten osuus		
Koulutus	473	7 790	60 %	370	10 822	61 %	139 %	78 %
Jäsenhankinta	723	46 409	41 %	717	50 597	51 %	109 %	99 %
Tutkimus	82	2 471	51 %	57	381	57 %	15 %	70 %
Edunvalvonta ja kampanjointi	211	10 095	47 %	192	8 504	50 %	84 %	91 %
Hankehallinto	215	1 278	61 %	180	1 311	59 %	103 %	84 %
Yhteensä	1 704	68 043	45 %	1 516	71 615	53 %	105 %	89 %

1.4. Tulosten analysointia pitkän aikavälin vaikutusten osalta

Ohjelman pitkän aikavälin kehitysvaikutus on se, että **vuoteen 2030 mennessä SASKin ohjelmamaiden mies- ja naistyöntekijöiden oikeudet toteutuvat selvästi aiempaa paremmin.**

Pitkän aikavälin tavoitteiden toteutumisesta on vaikea analysoida vielä ohjelman ensimmäisen vuoden jälkeen. SASK aloitti vuoden aikana lähtötasoanalyysitutkimukset työntekijöiden oikeuksien tilasta kaikissa pääohjelmamaissa, mutta osa niistä ei ole raporttia kirjoitettaessa vielä valmiita. Tulevien vuosien aikana tuloksia peilataan niihin.

Yksi mittari, jolla kehitysvaikutuksia on päätetty mitata, on se, kuinka monessa ohjelmamaassa on ratifioitu kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimus 87, joka koskee ammatillista järjestäytymisvapautta ja ammatillisen järjestäytymisoikeuden suojelua. Se oli ohjelman alkaessa ratifioitu seitsemässä maassa kahdeksasta. Ensimmäisen vuoden jälkeen tilanne oli sama. SASKin pääohjelmamaista ainoastaan Nepal ei ole ratifioinut sopimusta.

Toinen valittu ohjelmataso mittari mittaa sitä, miten hyvin kunkin maan työlainsäädäntö ja lain tulkinnat tukevat ILO:n yleissopimuksen 87 henkeä. Kaikissa SASKin ohjelmamaissa on asetettu tavoitteeksi parantaa työlainsäädäntöä siltä osin, mutta vielä ensimmäisenä vuonna muutosta ei ole tapahtunut yhdessäkään.

Toinen tärkeä ohjelman vaikutusten mittari on ILO:n yleissopimuksen 98 ratifiointi ja soveltaminen maan lainsäädännössä. Sopimus koskee järjestäytymisoikeutta ja kollektiivisen neuvottelu-oikeuden periaatteiden soveltamista. Senkin on allekirjoittanut seitsemän kahdeksasta pääohjelmamaasta, mutta puuttuva maa sen osalta on Myanmar, ei Nepal.

Sopimuksen 98 osalta mitataan niin ikään sitä, miten hyvin kunkin maan työlainsäädäntö ja lain tulkinnat tukevat sen henkeä. Tässä on tapahtunut hienoista muutosta Filippiinien osalta.

30.8.2019

Lisäksi ohjelman vaikutuksia arvioidaan kysymällä, kuinka kumppanit kokevat, että kahta edellä mainittua ILO:n sopimusta kunnioitetaan käytännön työelämässä. Tässä asiassa on kummankin sopimuksen osalta havaittavissa pientä parannusta. Erityisen ilahduttavaa on, että parannus on tapahtunut juuri siellä, missä tilanne oli kaikkein heikoin: ohjelman alkaessa 11 SASKin hankekumppania arvioi, että valtio ei suojele kollektiivista neuvotteluvoimaa ja työnantajat loukkaavat neuvotteluvoimaa laajalti. Jo ensimmäisen vuoden jälkeen kaksi kumppania arvioi tilanteen parantuneen. Tämänkaltaisen nopea kehitys on mahdollista ennen kaikkea siksi, että ohjelma on jatkoa SASKin aiemmille kehitysyhteistyöohjelmille, ja useat hankkeista jatkavat tavalla tai toisella edellisellä ohjelmakaudella aloitettua työtä.

Muita vaikutusta mittaavia indikaattoreita ovat muun muassa

- Tiettyjen toimialakohtaisten ILO:n sopimusten ratifiointi eri maissa
- Äitiyssuojelusopimuksen C183 ratifiointi eri maissa ja miten sitä noudatetaan
- Lapsityön pahimpien muotojen kieltävän sopimuksen C182 ratifiointi eri maissa ja miten sitä noudatetaan
- Kansallisten minimipalkkasäädösten taso
- Sosiaaliturvan taso
- Työssä menehtyneiden ja loukkaantuneiden määrä.

Kumppaniliitot ovat saaneet valita, mitä indikaattoreita he seuraavat hankkeessaan. Niiden valossa ne raportoivat toiminnastaan SASKille.

Esimerkiksi sosiaaliturvan tason kehitystä seurataan seitsemässä hankkeessa, joissa siis myös edistetään sosiaaliturvaa työntekijöille. Ensimmäisen vuoden tietojen perusteella edistys näyttää varsin hyvältä. Ohjelmakauden alkaessa vajaalla kahdella miljoonalla ihmisellä, jotka työskentelevät hankkeen toimialalla, oli pääsy sosiaaliturvan piiriin. Vuoden aikana lähes **200 000 ihmistä** lisää oli päässyt sosiaaliturvan piiriin. Rahoituskauden loppuun mennessä vuonna 2021 tavoitteena on, että reilulla kolmella miljoonalla työntekijällä on pääsy sosiaaliturvaan.

Muissa vaikutustason asioissa ei tapahtunut kehitystä vielä vuonna 2018.

1.5. Tulosten analysointia tulostason muutosten osalta

Tulostason asioiden osalta muutoksia työntekijöiden oikeuksissa ja asemassa odotetaan SASKin ohjelman myötävaikutuksella tapahtuvan vuoteen 2026 mennessä eli kahdeksanvuotisen ohjelmakauden päätyttyä.

Myös tulostasolla odotettujen muutosten aikajänne on niin pitkä, että ei ole realistista odottaa kovin suuria muutoksia vielä ensimmäisenä ohjelmavuonna.

Tulostasolla näkyy kuitenkin hyvin se, että tavoitteenasettelu on kumppaneille vaikeaa. Kun puhutaan yhteiskunnallisista prosesseista ja mitattavista muutoksista, se on vaikeaa kenelle tahansa – ja erityisen vaikeaa vähemmän koulutetuille ihmisille. Todennäköisesti kumppanit ovat liiankin tietoisia maidensa vaikeista toimintaympäristöistä, eivätkä ole uskaltaneet olla rohkeampia tavoitteenasettelussa. Heille on selvästi myös ollut vaikeaa määritellä pitkän aikavälin numeraalisia tavoitteita sekä hahmottaa, kuinka tuotokset ja tulokset lopulta kontribuoivat hankkeen vaikuttavuuteen.

Paikoin näyttääkin siltä, että tavoitteita kohti on edetty yllättävänkin hyvin, mikä varmasti kertoo ennen kaikkea turhan vaatimattomista tavoitteista. Paikoin näyttää myös selvältä, että lomakkeisiin on jäänyt virheellisiä tietoja.

30.8.2019

Selvät virheet katsotaan vielä SASKissa läpi ja korjataan ennen seuraavaa vuosiraportointia. Epämääräisyyksiä voi silti jäädä, sillä numeraalisten vertailtavien tietojen antaminen on osoittautunut kumppaneille yllättävän vaikeaksi. Usein dataa ei yksinkertaisesti ole saatavilla. Silloinkin kun olisi, taulukkojen täyttäminen on selvästi useille haastavaa, vaikka SASKin uudesta ohjelmasta lomakkeineen ja indikaattoreineen koulutettiin kumppaneita kaikkialla heti kauden alussa.

SASKilla oli kyllä tiedossa, että raportoiminen indikaattoreita käyttämällä ei ole kumppaneille helppoa. Silti kumppanien vaikeus tuottaa SASKin tarvitsemia tietoja hieman yllätti. Kuitenkin mitattavuus on tämän hetken kehitysyhteistyössä vahva trendi ja vaatimus, joten mittareista pyrittiin laatimaan mahdollisimman kattavat. Tavoitteena on mitata laajan ohjelman toteutumista eri näkökulmista.

On syytä huomioida myös se, että osa tuloksista perustuu kumppaneiden *arvioon* tilanteen kehityksestä ja on siksi subjektiivinen. Kumppanien kyvyssä tehdä perusteltuja arvioita tilanteesta on suurta vaihtelua. Ohjelmassa on kuitenkin haluttu mitata myös sellaisten asioiden kehitystä, jotka eivät voi perustua muuhun kuin arvioon, esimerkiksi se, mikä on kumppanijärjestöjen todellinen mahdollisuus vaikuttaa palkkaneuvotteluihin eri tasoilla (kansallinen, alakohtainen, yrityskohtainen). Se auttaa laittamaan tulokset oikeaan mittakaavaan.

Yksittäisistä tavoitteista **työehtosopimusten yleistyminen** näyttää etenevän varsin hyvin. Työehtosopimusten kattamat työpaikat lisääntyivät vuodessa 8 % ja niiden piirissä olevien työntekijöiden määrä 14 %. Työehtosopimusten piirissä olevien naistyöntekijöiden määrä lisääntyi selvästi enemmän kuin miestyöntekijöiden: 18 %. Tämä on hieno tulos naisten oikeuksien näkökulmasta.

Myös **jäsenmäärien kehitys** näyttää tavoitteisiin nähden lupaavalta, erityisesti jäsenmaksua maksavien jäsenten määrien osalta. Molemmat asiat ovat perustavaa laatua olevia edellytyksiä sille, että liitto pystyy toimimaan työntekijöiden oikeuksien puolustamiseksi yhteiskunnassa. Jäsenmäärät lisääntyivät ohjelmatasolla 2,1 %.

Naisjäsenten määrä lisääntyi lähes samaa tahtia eli 2 %. Nuorten jäsenten määrä lisääntyi liitoissa 11 %. Nuoret ovat toiminnan jatkuvuuden kannalta tärkeitä liitoille, ja heidän osaltaan tulosta voi pitää yleisesti hyvänä. Nuorten naisten määrä sen sijaan lisääntyi suhteessa miehiin vähemmän eli 6 %. On toki tasa-arvon kannalta hieman huolestuttavaa, että liitot onnistuvat houkuttelemaan heikommin nuoria naisia. On silti huomattava, että nuorten osalta kasvuprosentit ylittävät selvästi kaikkien ikäluokkien kasvuprosentit, mikä lupaa hyvää tulevaisuudelle. Jäsenmaksua maksavissa jäsenissä kasvua oli peräti 30 %, mikä on erinomainen tulos.

Jäsenmäärien kehitys on liitoille elintärkeää, sillä jäsenet tuovat neuvotteluvoimaa. Maksavat jäsenet taas ovat kestävän ja pitkäjänteisen toiminnan kulmakiviä. Monin paikoin jäseneksi otetaan kuitenkin myös henkilöitä, jotka eivät jäsenmaksua maksa, ja SASKin hankkeessa tuetaan liittojen hallintoa uudistumaan siihen suuntaan, että maksut saadaan perittyä. Joillain aloilla köyhimmät työntekijät kokevat prosentinkin jäsenmaksun palkasta liian suureksi, sillä palkkataso on niin matala. Ja jotta palkankorotuksista voidaan neuvotella, tarvitaan jäseniä. Hyvin monet SASKin tukemat ammattiliitot kohtaavat tämän noidankehämäisen haasteen, eikä helppoja ratkaisuja ole.

Työsuojelun eli työterveyden ja -turvallisuuden parantaminen on ollut tavoitteena viidessä hankkeessa. Sitä mitataan työsuojelukomiteoiden määrällä. Niiden yleistyminen työpaikoilla näyttää suorastaan huikealta, sillä niitä perustettiin yhteensä 72 kpl lisää. Se tarkoittaa, että nelivuotisen rahoituskauden tavoite on lähes saavutettu jo ensimmäisenä vuonna.

30.8.2019

SASKissa on haluttu mitata myös **kumppanijärjestöjen yhteiskunnallista vaikuttavuutta**. Asiaa seurataan 13 hankkeessa. On selvitetty, kuinka monessa sellaisessa yhteiskunnallisessa prosessissa, jonka tavoitteena on parantaa työntekijöiden asemaa, järjestö on mukana. Prosessien määrä lähes tuplaantui vuoden aikana 33:sta 61:een.

Tuotosten tasolla SASKin ohjelma on varsin laaja ja tuotoksia on paljon, joten niitä on selvin tarkastella erillisessä taulukossa (liite 2).

2. Muutokset toimintaympäristöissä

Seuraavassa on kuvattu lyhyesti SASKin toimintaympäristöä kaikissa maissa, joissa SASKilla oli viime vuonna hanketoimintaa. Pääohjelmamaiden tilannetta käsitellään hieman tarkemmin kuin muiden maiden. Taulukossa 4 on esitetty SASKin kehitysyhteistyöohjelman hanketoiminta. Kolme suurinta kohdemaata hankerahoituksen osalta ovat Mosambik, Filippiinit ja Kolumbia. Toiminnasta 55 % toteutettiin vähiten kehittyneissä maissa eli LDC-maissa, 28 % alemman keskitulon maissa ja 17 % ylemmän keskitulon maissa.

Taulukko 4. Hanketoiminta maittain/ODA-ryhmittäin 2018

OECD/DAC	ITUC 2019 (1-5+)	Kohdema	Hankerahoitus	Osuus, %	Hankemäärä
LDC	3	Mosambik	501 804 €	28 %	8
DC	3	Nepal	234 586 €	13 %	6
LDC	4	Myanmar	102 825 €	6 %	2
LDC	2	Malawi	99 323 €	6 %	1
LDC	5	Bangladesh	30 004 €	2 %	1
		Yhteensä (LDC)	968 541 €	54 %	18
LMIC	5	Filippiinit	262 569 €	15 %	6 + 1
LMIC	5	Indonesia	155 842 €	9 %	3 + 2
LMIC	5	Intia	61 758 €	3 %	1
LMIC	5	Guatemala	16 315 €	1 %	1
LMIC	3	El Salvador	16 315 €	1 %	1
		Yhteensä (LMIC)	512 798 €	29 %	15
UMIC	5	Kolumbia	255 903 €	14 %	5
UMIC	2	Etelä-Afrikka	21 045 €	1 %	1
UMIC	3	Namibia	36 829 €	2 %	1 + 1
		Yhteensä (UMIC)	313 777 €	17 %	8
		Yhteensä (kaikki)	1 795 115 €		

Mosambik

Valtapuolue Frelimon ja pääoppositiopuolue Renamon välillä oli edelleen jännitteitä, mutta ne ovat vähentyneet huomattavasti aiempiin vuosiin verrattuna. Huolta aiheuttavat kuitenkin aseelliset hyökkäykset Cabo Delgadon alueella.

30.8.2019

Aseelliset toimet ja sodan uhka vaikeuttivat hankkeiden toteutusta siten, että toimia voitiin toteuttaa vain turvallisimmilla alueilla.

Ammattiliittoihin kuuluu Mosambikissa noin **33 %** virallisen työn tekijöistä ² (3,1 % koko työvoimasta). Ammattiyhdistysoikeuksien loukkauksia vuosittain maailmanlaajuisesti tilastoivan ay-liikkeen maailmanjärjestö ITUCin mukaan työntekijöiden oikeuksia loukattiin Mosambikissa vuonna 2018 *säännöllisesti*, eli maa kuuluu ITUCin ryhmittelyssä ryhmään *kolme (1 satunnaisia loukkauksia – 5 ei mitään takeita oikeuksien noudattamisesta)*.

Nepal

Nepalissa elettiin vuonna 2018 poliittisesti mielenkiintoisia aikoja, kun maassa oli pitkästä aikaa vallassa vakaa enemmistöhallitus, ja into uudistaa maata oli kova. Liittovaltiokehitys sekä uusien työ- ja sosiaaliturvalakien toimeenpano olivat alkutaipaleella. Myös kansalaisjärjestöjä koskevaa lakia on uudistettu – rajoittavampaan suuntaan. Kansainvälisten järjestöjen täytyy esimerkiksi raportoida, kuinka monta ulkomaalaista työntekijää niillä on Nepalissa. Nähtäväksi jää miten laki vaikuttaa järjestöjen toimintaan tulevaisuudessa.

Uudet työlait puolestaan ovat työntekijöiden näkökulmasta erittäin tervetulleita ja edistyksellisiä koko Aasian mittakaavassa. Ne koskevat kaikkia työntekijöitä, myös kotiapulaisia sekä takaavat kaikille sosiaaliturvan ja tasa-arvoisen kohtelun. Erikoista on kuitenkin se, että laeista voidaan poiketa työpaikoilla, jos asiasta sovitaan ammattiliiton kanssa. Alkuvaiheessa työntekijöiden edustajilla on ollut myös vaikeuksia tietää, millä hallinnon tasolla mistäkin asiasta pitäisi säätää, koska liittovaltio on kaikille uusi asia. Sen vuoksi lakien noudattamista oli toisinaan hankala valvoa ja edistää.

Nepalissa oli Etelä-Aasian maiden korkein järjestäytymisaste: liittoihin kuului vuonna 2018 noin **54 %** virallisen työn tekijöistä (11 % koko työvoimasta). Maa kuului ITUCin raportin mukaan ryhmään 3, eli työntekijöiden oikeuksia loukattiin *säännöllisesti*. Se on edelleen maailman köyhimpiä maita eikä pysty työllistämään ja elättämään koko väestöään. Siksi siirtotyöhön erityisesti Persianlahdelle ja Malesiaan lähdetään hyvin yleisesti. Monien elanto on heidän varassaan, mutta siirtotyöläiset joutuvat valitettavan usein kärsimään vakavista ihmisoikeusloukkauksista.

Ammattiyhdistysoikeuksien loukkauksia vuosittain maailmanlaajuisesti tilastoivan ay-liikkeen maailmanjärjestö ITUCin mukaan Työntekijöiden oikeuksia loukattiin Nepalissa vuonna 2018 *säännöllisesti*, eli maa kuuluu ITUCin ryhmittelyssä ryhmään *kolme (1 satunnaisia loukkauksia – 5 ei mitään takeita oikeuksien noudattamisesta)*.

Myanmar

Myanmar siirtyi siviilihallintoon lähes viidenkymmenen vuoden sotilasvallan jälkeen vuonna 2011. Vasta silloin syntyi nykyisenlainen yhteiskunta, joka on ainakin osittainen demokratia, käy kansainvälistä kauppaa ja jossa on olemassa jonkinlainen kansalaisyhteiskunta. Myös ammattiyhdistysliike on ollut sallittu vasta siitä lähtien. Sotilasjuntan aikana ay-liike kuitenkin toimi jollain tavalla maanpaosta Thaimaasta käsin.

Talouskasvu on viime vuodet ollut voimakasta, mikä on näkynyt erityisesti tekstiiliteollisuudessa ja rakennusalalla. Ammattiliittoja on syntynyt huomattavan nopeasti, koska ihan nollassa ei tarvinnut aloittaa ja demokratian alkutaipaleella myös valtiovalta suhtautui niihin suhteellisen suopeasti. Ay-

² säännelty palkkatyö, josta maksetaan verot ja muut maksut, virallinen vs. epävirallinen työ. (Lähde: ILO)

30.8.2019

keskusjärjestö CTUM arvioi, että noin 200 000 työntekijää kuuluisi liittoihin, mikä on noin **2,2 %** virallisen työn tekijöistä (0,9 % koko työvoimasta).

Maassa on saatu käynnistettyä joitakin kolmikantaisia rakenteita, joissa muun muassa neuvotellaan minimipalkoista ja ratkaistaan työnantajien ja työntekijöiden välille syntyneitä kiistoja. Minimipalkkojen korotukset ovat olleet merkittäviä erittäin halvan työvoiman maassa. Viime vuosina kolmikantaneuvottelut ovat kuitenkin vaikeutuneet ja valtiovalta on alkanut rajoittaa rauhanomaisia kokoontumisia. Liittojen perustaminen ja toimivien järjestörakenteiden aikaansaaminen on tehty lainsäädännöllä hyvin mutkikkaaksi. Myös liittojen rahankäyttöä rajoitetaan.

Vakavia ihmisoikeusloukkauksia on nähty erityisesti Rohingya-vähemmistökansaa kohtaan. Myös sanan- ja lehdistönvapaus heikkenee Human Rights Watchin mukaan päivä päivältä, ja journalisteja on vangittu.

Ammattiyhdistysoikeuksien loukkauksia vuosittain maailmanlaajuisesti tilastoivan ay-liikkeen maailmanjärjestö ITUCin mukaan työntekijöiden oikeuksia loukattiin Myanmarissa vuonna 2018 *systemaattisesti*, eli maa kuuluu ITUCin ryhmittelyssä ryhmään *neljä (1 satunnaisia loukkauksia – 5 ei mitään takeita oikeuksien noudattamisesta)*. Työlakeja on säädetty, mutta ne eivät turvaa työntekijöiden oikeuksia kansainvälisten standardien (ILO) mukaisesti.

Malawi

Malawin ihmisoikeustilanne on viime vuosina ollut hankala, mutta vuonna 2018 on tapahtunut käänne parempaan suuntaan. Mediassa sallitaan erilaiset näkemykset ja loppuvuodesta hyväksyttiin uusi laki, jolla kitketään poliitikkojen korruptiota.

Työmarkkinoilla edistystä on kuitenkin tapahtunut hyvin vähän. Työlakeja ei ole uudistettu pitkiin aikoihin. Monissa Afrikan maissa on kasvava keskiluokka, mutta Malawissa työntekijät jämähtävät köyhyyteen: yhdeksän kymmenestä voidaan luokitella työtätekeväksi köyhäksi. Ammattiliittoihin kuuluu **5,2 %** virallisen työn tekijöistä (1,9 % koko työvoimasta).

Ammattiyhdistysoikeuksien loukkauksia vuosittain maailmanlaajuisesti tilastoivan ay-liikkeen maailmanjärjestö ITUCin mukaan työntekijöiden oikeuksia loukattiin Malawissa vuonna 2018 *toistuvasti*, eli maa kuuluu ITUCin ryhmittelyssä ryhmään *kaksi (1 satunnaisia loukkauksia – 5 ei mitään takeita oikeuksien noudattamisesta)*.

Bangladesh

Bangladeshissa järjestettiin vuoden 2018 lopussa vaalit, ja jo yli yhdeksän vuotta vallassa ollut Awami League -puolue sai jatkaa. Valta on maassa hyvin keskittynyttä, kun samat suvut hallitsevat sekä politiikkaa että yrityselämää. Se vaikeuttaa asioiden muuttamista työntekijöille suotuisampaan suuntaan.

Ammattiyhdistysoikeuksien loukkauksia vuosittain maailmanlaajuisesti tilastoivan ay-liikkeen maailmanjärjestö ITUCin mukaan Bangladeshissa *ei ole mitään takeita siitä, että työntekijöiden ihmisoikeuksia noudatettaisiin*. Se kuuluu ITUCin ryhmittelyssä kategoriaan 5 eli kaikkien huonoimpaan ryhmään työntekijöiden oikeuksien näkökulmasta (*1 satunnaisia loukkauksia – 5 ei mitään takeita oikeuksien noudattamisesta*). Vain ns. romahtaneet yhteiskunnat ovat sitä heikompia. Työntekijät kohtasivat väkivaltaa, pidätyksiä, massairisanomisia, ja valtio tukahdutti rauhanomaisia mielenosoituksia.

30.8.2019

Kansalaisyhteiskunnan toimintaa rajoitetaan yleisemminkin. Esimerkiksi SASKin hankekumppanin UNI BLC:n työtä on hankaloitettu. Nyt järjestöllä on kuitenkin hyvät yhteydet työministeriin, mikä toivottavasti helpottaa sen työskentelyä.

Kolmikantaneuvottelujen (valtio, työntekijät ja työnantajat) asema on heikko, eikä sirpaleinen ammattiyhdistysliike tahdo löytää yhteistä ääntä. Työlainsäädäntöä ollaan uudistamassa sellaiseksi, että ammattiliiton perustamiseen vaaditaan 30 % edustus työpaikalla. Se on vaikea saavuttaa maassa, jossa järjestäytymisaste on keskimäärin **19 %** palkkatyöntekijöistä (laskettu mukaan myös epävirallisen sektorin liittoihin kuuluvat työntekijät, 4 % koko työvoimasta).

Nykyisen lain mukaan liittojen perustaminen on kielletty monilta julkisen sektorin ammattiryhmiltä sekä päällikkö- tai esimiesasemassa olevilta. Onkin hyvin yleistä yrityksissä, että työntekijöitä ”ylennetään”, jos he liittyvät liittoon. Liittojen rekisteröitymisiä myös evätään hyvin yleisesti erilaisin tekaistuvin perustein, mikä on hidastanut myös SASKin ICT-alan hyödynsaajaliittojen työtä.

Filippiinit

Presidentti Duterte on kiihdyttänyt kriittisiä hyökkäyksiään mediaa, poliittista oppositiota, ihmisoikeusaktivisteja ja viimeisenä katolista kirkkoa vastaan. Sanan- ja lehdistönvapaus on uhattuna. Hänen käynnistämänsä huumeiden vastainen sota ja viranomaisten suorittamat murhat jatkuvat. Jo 27 000 ihmistä on kuollut.

Terrorisminvastaisten operaatioiden vuoksi säädettyä poikkeustilalakia Mindanaon maakunnassa jatkettiin vuoden 2019 loppuun, mikä kasvattaa riskiä väkivallan lisääntymiselle ja vallan väärinkäytölle. Duterte on myös uhannut ulottaa poikkeustilalain koko maahan.

Ammattiyhdistysoikeuksien loukkauksia vuosittain maailmanlaajuisesti tilastoivan ay-liikkeen maailmanjärjestö ITUCin mukaan Filippiineillä *ei ole mitään takeita siitä, että työntekijöiden ihmisoikeuksia noudatettaisiin*. Se kuuluu ammattiyhdistysliikkeen maailmanjärjestö ITUCin listauksessa kategoriaan 5 eli kaikkien huonoimpaan ryhmään työntekijöiden oikeuksien näkökulmasta (*1 satunnaisia loukkauksia – 5 ei mitään takeita oikeuksien noudattamisesta*). Työntekijät ja ay-aktiivit kohtasivat väkivaltaa ja pelottelua. Poliisit tukahduttivat protesteja väkivalloin. Lokakuussa tapahtuneessa hyökkäyksessä murhattiin yhdeksän sokeriteollisuuden työntekijää, joista kolme oli naisia ja kaksi alaikäisiä.

Ammattiliittoihin kuuluu noin **7,6 %** virallisen työn tekijöistä (4,6 % koko työvoimasta). Vähäiseen järjestäytymiseen vaikuttavat muun muassa liittojen perustamisen hankaloittaminen lain keinoin ja liitoille vihamielinen poliittinen ilmapiiri. Positiivista on se, että myös julkisen sektorin työntekijät saavat nyt järjestäytyä ja neuvotella oikeuksistaan toisin kuin suurimmassa osassa Aasian maita. Tämä historiallinen oikeus saavutettiin viime ohjelmakaudella, ja vaikuttamistyötä tehtiin myös SASKin tuella.

Indonesia

Indonesian ihmisoikeustilanne on monien kansalaisjärjestöjen mukaan mennyt viime aikoina huonompaan suuntaan.

Ammattiliittoihin kuuluu noin **8 %** virallisen työn tekijöistä. Ammattiyhdistysoikeuksien loukkauksia vuosittain maailmanlaajuisesti tilastoivan ay-liikkeen maailmanjärjestö ITUCin mukaan Indonesiassa *ei ole mitään takeita siitä, että työntekijöiden ihmisoikeuksia noudatettaisiin*. Se

30.8.2019

kuuluu ammattiyhdistysliikkeen maailmanjärjestö ITUCin ryhmittelyssä kategoriaan 5 eli kaikkien huonoimpaan ryhmään työntekijöiden oikeuksien näkökulmasta (*1 satunnaisia loukkauksia – 5 ei mitään takeita oikeuksien noudattamisesta*).

Indonesiassa keskushallinto määrittää alueelliset minimipalkat neuvottelematta ay-liikkeen kanssa, kun aiemmin palkoista päätettiin kolmikantaneuvotteluissa.

Ay-toiminta on riskialtista erityisesti taloudellisesti merkittävillä aloilla sekä ns. erityistalousalueilla, joille yrityksiä on houkuteltu verotukesellisilla ja muilla eduilla, jotka tyypillisesti heikentävät työntekijöiden oikeuksia. Kyseisillä alueilla ja aloilla työntekijöiden oikeuksia, kuten massatapahtumia ja lakkoja on rajoitettu. Poliisi ja armeija saavat puuttua kaikenlaiseen työntekijöiden liikehdintään. Erityisesti erityistalousalueilla on nähty työntekijöiden pahoinpitelyjä ja häirintää, jotta he eivät protestoisi ja ay-liike heikkenisi.

Intia

Ammattiyhdistysoikeuksien loukkauksia vuosittain maailmanlaajuisesti tilastoivan ay-liikkeen maailmanjärjestö ITUCin mukaan Intiassa *ei ole mitään takeita siitä, että työntekijöiden ihmisoikeuksia noudatettaisiin*. Myös Intia kuuluu ammattiyhdistysliikkeen maailmanjärjestö ITUCin ryhmittelyssä kategoriaan 5 eli kaikkien huonoimpaan ryhmään työntekijöiden oikeuksien näkökulmasta (*1 satunnaisia loukkauksia – 5 ei mitään takeita oikeuksien noudattamisesta*). Vain ns. romahtaneet yhteiskunnat ovat sitä heikompia

Ihmisoikeuksien näkökulmasta tilanne on vain heikentynyt viime vuosina. Hindunationalismi valtaa alaa ja sananvapautta vastaan hyökätään. Maailman suurimmaksi demokratiaksi tituleerattu maa on pudonnut Global Democracy Indexin sijalle 42.

Intia ei ole vielä ratifioinut ILO:n yleissopimuksia 87 ja 98, jotka koskevat järjestäytymisvapautta ja työehtosopimuksia. Ammattiliittoihin kuuluu noin **38 %** virallisen työn tekijöistä (9 % koko työvoimasta), suurin osa heistä julkiselta sektorilta. Hallitus suunnittelee 44 työlain supistamista neljään, mitä liitot ovat pitkään vastustaneet.

Guatemala

Guatemalassa *ei ole mitään takuuta siitä, että työntekijöiden ihmisoikeuksia noudatettaisiin*. Se kuuluu ammattiyhdistysliikkeen maailmanjärjestö ITUCin ryhmittelyssä kategoriaan 5 eli kaikkien huonoimpaan ryhmään työntekijöiden oikeuksien näkökulmasta. Vain ns. romahtaneet yhteiskunnat ovat sitä heikompia.

Kansalaisyhteiskunnan tila on heikko, sillä ihmisoikeuksien puolustajat, mukaan lukien ay-aktiivit, joutuvat pelkäämään henkensä puolesta. Työntekijöiden oikeuksien puolustajille maa on yksi maailman vaarallisimmista. Ay-aktiiveja murhataan säännöllisesti, eikä valtio tutki rikoksia. Vuodesta 2004 on murhattu 90 aktiivia, eikä mitään ole tehty syytteiden nostamiseksi. Vuonna 2018 murhattiin jälleen neljä ay-aktiivia. Ammattiliittoihin kuuluu **9 %** virallisen työn tekijöistä (2,6 % koko työvoimasta).

Monet yritykset vainoavat ja irtisanovat ammattiliitojen jäseniä estääkseen liittojen perustamisen ja toiminnan.

30.8.2019

El Salvador

El Salvadorissa ammattiyhdistystoiminnan historia on pitkä. Se sai alkunsa jo 1900-luvun alkupuolella, mutta vuosina 1994–2009 liittojen toiminta koki pahan notkahduksen, kun yksityisen sektorin työnantajat peruivat joukolla olemassa olevia sopimuksia, alkoivat markkinoida itse perustamia ns. keltaisia ammattiliittoja ja tekivät uusien liittojen perustamisesta mahdotonta. Se lähes tyrehtytti ay-toiminnan yksityisellä sektorilla. Myös julkisen hallinnon puolella vain tietyt työntekijäryhmät (yleensä suorittavan työn tekijät) saavat liittyä ammattiliittoon. Työehtosopimuksista neuvotteleminen on sallittu vain muutamilla julkisen sektorin aloilla.

Kaikki alat mukaan lukien El Salvadorissa ammattiliittoihin kuuluu kuitenkin **19 %** virallisen työn tekijöistä (7 % koko työvoimasta), mikä on moniin SASKin ohjelmamaihin verrattuna paljon. Ammattiyhdistysoikeuksien loukkauksia vuosittain maailmanlaajuisesti tilastoivan ay-liikkeen maailmanjärjestö ITUCin mukaan työntekijöiden oikeuksia loukattiin vuonna 2018 *säännöllisesti*, eli maa kuuluu ITUCin ryhmittelyssä ryhmään *kolme (1 satunnaisia loukkauksia – 5 ei mitään takeita oikeuksien noudattamisesta)*.

Kolumbia

Kolumbian rauhanprosessi ei ole edennyt toivotulla tavalla. Kansalaisjärjestöt ovat laajalti yhtä mieltä siitä, että rauha Kolumbiassa on vakavasti uhattuna. Kesäkuussa valitun presidentti Iván Duquen hallitus ei ole toimeenpannut rauhansopimuksessa sovittuja asioita vaan pikemminkin hidastanut niiden etenemistä.

Ammattiyhdistysoikeuksien loukkauksia vuosittain maailmanlaajuisesti tilastoivan ay-liikkeen maailmanjärjestö ITUCin mukaan Kolumbiassa *ei ole mitään takeita siitä, että työntekijöiden ihmisoikeuksia noudatettaisiin*. Se kuuluu ammattiyhdistysliikkeen maailmanjärjestö ITUCin ryhmittelyssä kategoriaan 5 eli kaikkien huonoimpaan ryhmään työntekijöiden oikeuksien näkökulmasta. Vain ns. romahtaneet yhteiskunnat ovat sitä heikompia (*1 satunnaisia loukkauksia – 5 ei mitään takeita oikeuksien noudattamisesta*).

Kolumbiassa ammattiliittoon kuuluu noin **9 %** virallisen työn tekijöistä (4 % koko työvoimasta). Väkivalta ammattiliittoaktiiveja ja muitakin kansalaisjärjestöaktiiveja ja ihmisoikeuksien puolustajia kohtaan on lisääntynyt huolestuttavalla tavalla. Kolumbia oli vuonna 2018 jälleen maailman vaarallisin maa työntekijöiden oikeuksien puolustajille, sillä peräti 34 ay-aktiivia murhattiin. Murhayrityksiä rekisteröitiin 10 ja tappouhkauksia 172³.

Etelä-Afrikka

Maan uutena presidenttinä *Jacob Zuman* yhdeksänvuotisen valtakauden jälkeen aloitti *Cyril Ramaphosa*. Kaikki apartheid-hallinnon jälkeiset presidentit Nelson Mandelasta lähtien ovat kuuluneet samaan Afrikan kansalliskongressi -puolueeseen, joka on hallinnut maata vuodesta 1994, eli siinä mielessä mikään ei ole muuttunut. Ramaphosa sai hallintaansa taantuvasta taloudesta ja kasvavasta korruptiosta kärsivän maan. Hän on ollut aloitteellinen pyrkimyksissään lisätä työllisyyttä, parantaa liiketoiminnan mahdollisuuksia ja myös vauhdittaa kolmikantaista yhteistyötä valtion, työntekijöiden ja työnantajien välillä.

Etelä-Afrikka oli itsenäistymisensä jälkeen pitkään maa, josta muut Afrikan ammattiyhdistysliikkeet ottivat mallia. Liitoilla oli vaikutusvaltaa ja myös perustason työntekijöiden palkat saatiin nostettua

³ Lähde: ITUCin Global Rights Index 2019

30.8.2019

naapurimaita korkeammalle tasolle. Erityisesti maataloustyön osalta se johti lisääntyvään siirtotyöläisyyteen naapurimaista, ja ennen pitkää yleistyivät vuokratyövoiman käyttö ja monet muut työntekijän kannalta epäedulliset käytännöt. Niiden kautta työnantajat saivat pidettyä työvoimakustannukset alhaisempina, koska neuvotellut edut ja oikeudet eivät koskeneet ulkoistettuja työntekijöitä.

Nyt ammattiyhdistysliike on sirpaleinen ja aiempaa heikompi, mutta edelleen kuitenkin naapurimaita vahvempi. Liittoihin kuuluu noin **28 %** virallisen työn tekijöistä. Maataloussektorilla, jossa SASK toimii, työntekijöiden asema on selvästi heikompi kuin teollisuudessa, ja naisten asema erityisen heikko. Tosin alueelliset erot ovat suuria. Viinitilojen työntekijät ovat pääsääntöisesti mustia ja tilanomistajat valkoisia, mikä on omiaan pitämään yllä vanhoja jännitteitä ja epätasa-arvoa.

Ammattiyhdistysoikeuksien loukkauksia vuosittain maailmanlaajuisesti tilastoivan ay-liikkeen maailmanjärjestö ITUCin mukaan työntekijöiden oikeuksia loukattiin vuonna 2018 *toistuvasti*, eli maa kuuluu järjestön ryhmittelyssä ryhmään *kaksi (1 satunnaisia loukkauksia – 5 ei mitään takeita oikeuksien noudattamisesta)*.

Namibia

Yleisesti ottaen olot Namibiassa ovat edelleen melko vakaat, mutta viime vuosina protestit ja etniset jännitteet ovat lisääntyneet. Myös presidentti on puuttunut protestointiin. Poliittisesti valtapuolue SWAPOlle ei löydy haastajaa, mutta kansa alkaa olla tyytymätöntä sen vähiin aikaansaannoksiin.

Kansalaisjärjestöjen toimintaa sinänsä ei rajoiteta, mutta järjestöt kärsivät valtiotakin enemmän koulutetun henkilöstön puutteesta, ja kilpailu osaavista työntekijöistä on kovaa. Osa Windhoekista käsin toimista järjestöistä ei myöskään pysty toimimaan ruohonjuuritasolla ja siten todella edustamaan kansan ääntä. Ay-liikkeen etu on se, että toiminta lähtee aina työpaikkatasolta, jossa liitot perustetaan.

Namibiassa ammattiliittoihin kuuluu **17 %** virallisen työn tekijöistä. Ammattiliitot ovat edelleen Namibian kansalaisyhteiskunnan vahvin tekijä, ja niillä oli merkittävä rooli maan itsenäistymiskamppailussa 1990-luvun taitteessa, mutta viime vuosina niiden suosio ja poliittinen vaikutusvalta näyttävät hupenneen. Työnantajajärjestöt ovat maassa hyvin järjestäytyneitä ja ovat osittain onnistuneet lisäämään ristiriitoja ammattiyhdistysliikkeen sisällä. Tämä näkyy liittojen aggressiivisena kilpailuna jäsenistä, mikä on iso haaste yhteistyölle ja toiminnalle.

Ammattiyhdistysoikeuksien loukkauksia vuosittain maailmanlaajuisesti tilastoivan ay-liikkeen maailmanjärjestö ITUCin mukaan työntekijöiden oikeuksia loukattiin Namibiassa vuonna 2018 *säännöllisesti* eli maa kuuluu järjestön ryhmittelyssä ryhmään *kolme (1 satunnaisia loukkauksia – 5 ei mitään takeita oikeuksien noudattamisesta)*.

30.8.2019

3. Omistajuus, tilivelvollisuus ja läpinäkyvyys

Ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan kantava ajatus on se, että köyhimmätkin ihmiset tuntevat oikeutensa (omistajuus) ja kykenevät toimimaan niiden puolesta (osallisuus). Samaan aikaan viranomaisten tulee tuntea ihmisoikeusvelvoitteensa ja kyetä panemaan niitä toimeen. SASKin toiminnalla on edistetty juuri näitä asioita globaalissa etelässä jo yli 30 vuotta. Ne ovat jo määritelmällisesti liittojen toiminnan ydintä: ne auttavat työntekijöitä pitämään huolta omista oikeuksistaan ja kouluttavat heitä siihen. Valtionhallintoon päin vahvimmat liitot – ja yllättävän usein pienetkin kuten Mosambikin kotiapulaisten liitto SINED – pystyvät tekemään vaikuttamistyötä työntekijöiden oikeuksien puolesta. Lisäksi SASKin ohjelma vahvistaa työntekijöiden kykyä vaatia oikeuksiensa toteutumista myös työnantajilta (mm. neuvottelukoulutukset).

Ammattiliittojen edunvalvontatyöllä edistetään läpinäkyvyyttä sekä valtion että työpaikkatason päätöksenteossa, samalla kun ohjelma tukee läpinäkyvyyden vahvistamista liittojen omassa toiminnassa (esim. uuden ohjelman entistä tarkempi raportointivelvoite SASKille). Läpinäkyvyyttä tukee osaltaan Suomessa tehtävä viestintä ohjelman saavutuksista ja haasteista. Läpinäkyvyyttä SASKin hallintoon ja jäsenliittoihin päin vahvistaa liittojen edustajien osallistuminen hankkeiden suunnitteluun ja seurantaan.

SASKin ohjelmassa on pyritty entistä selkeämpään tavoitteenasetteluun. Kumppanit ovat tilivelvollisia SASKille ja omalle jäsenistölleen. SASK puolestaan ulkoministeriölle ja jäsenjärjestöilleen – ja toki myös suurelle yleisölle.

Ohjelma on siis sekä ihmisoikeus- että tulosperustainen. Ihmisoikeusperustaisuus on SASKin kumppaneille selvää, mutta kehitysyhteistyöjärjestöiltä odotettavaa tulosperustaisuutta SASKin kumppaneina toimivien ammatillisten järjestöjen on selvästi ollut hieman vaikea hahmottaa. Erityisesti kahdenvälisen hankkeiden kumppanit (kolmannes hankkeista) ovat usein verraten matalan koulutustason omaavia ihmisiä, joille kehityksen käsitteet ovat hankalia ja realististen muttei liian helposti saavutettavissa olevin tavoitteiden asettaminen on vaikeaa.

4. Analyysi onnistumisista, keskeisistä haasteista ja niistä oppimisesta tavoitteiden saavuttamisen kannalta

Vuosi 2018 oli kahdeksanvuotisen ohjelman ensimmäinen toteutusvuosi, joten merkittäviä tuloksia, saati vaikutuksia, ei vielä voinut odottaakaan. Tärkeintä tässä vaiheessa on ollut havainnoida kumppanien raportoinnin perusteella, onko ohjelman tulosketju looginen, ymmärtävätkö kumppanit sen toivotulla tavalla, osaavatko he käyttää raportointilomakkeita ja indikaattoreita ja saammeko niistä olennaista tietoa.

Kumppanit lähettivät raportit ajallaan, mutta näyttää siltä, että useilla on hieman vaikeuksia hahmottaa, mitä tietoa lomakkeiden eri kohtiin halutaan. Useat ovat myös valinneet turhan monta hanketason indikaattoria, joilla mitata onnistumista, mikä tekee raportoinnista heille hankalampaa.

Näyttää myös siltä, että hankekumppanit ovat olleet turhan varovaisia asettaessaan tavoitteita toiminnalle. Luultavasti he ovat liiankin tietoisia maidensa vaikeista toimintaympäristöistä, eivätkä ole uskaltaneet olla rohkeampia tavoitteenasettelussa. Heille on selvästi myös ollut vaikeaa määrittellä pitkän aikavälin numeraalisia tavoitteita sekä hahmottaa, kuinka tuotokset ja tulokset lopulta kontribuoivat hankkeen vaikuttavuuteen.

30.8.2019

Koko ohjelman kannalta on tässä vaiheessa hankala vetää johtopäätöksiä senkään vuoksi, että emme ole vielä saaneet tai ehtineet viedä analysoida kaikkia baseline-selvityksiä. Sen vuoksi tässä raportissa tarkastellaan edistymistä lähinnä aggregoimalla hanketason tuotoksia ja tuloksia.

Tuotoksia, tuloksia ja vaikutuksia tarkasteltaessa näyttää kuitenkin siltä, että raportoinnin haasteista huolimatta kumppanit ovat pystyneet toimillaan edistämään juuri niitä asioita, joita on ollut tarkoituskin.

5. Ulkopuoliset arviot ja selvitykset johtopäätöksistä

Vuonna 2018 ei tehty ulkopuolisia evaluaatioita, sillä oli ohjelman ensimmäinen toteutusvuosi ja edellisenä vuonna toteutettiin toiminnan tarkastus ja laaja ohjelmatukijärjestöjen toimintaa arvioinut CSO-evaluaatio. Sisäinen tarkastus teetti selvityksen SASKin toiminnan kestävydestä. Vuoden aikana uudessa ohjelmassa huomioitiin toiminnantarkastuksen ja CSO-evaluaation toimenpidesuosituksia.

6. Analyysi tuloksetjun riskien toteutumisesta ja niiden vaikutuksesta ohjelmalle

VAIKUTUS: Vuoteen 2030 mennessä SASKin ohjelmamaiden mies- ja naistyöntekijöiden oikeudet toteutuvat selvästi aiempaa paremmin.

Riskit:

1. Maiden lainsäädäntö kiihdyttää tulonjaollista ja sosiaalista epätasa-arvoa.

SASKin toimintamaissa ei ollut vuonna 2018 havaittavissa lainsäädännöllisiä muutoksia, jotka olisivat hidastaneet eriarvoisuuden kasvua ja tasanneet tulonjakoa. Päinvastoin harjoitetut talouspolitiikat lisäsivät entisestään sosiaalista ja taloudellista epätasa-arvoa lähes kaikissa globaalin etelän yhteiskunnissa.⁴

2. Muutokset kansallisessa politiikassa heikentävät demokratiaa ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Useissa SASKin toimintamaissa on nähtävissä huolestuttavia kehityskulkuja, jotka heikentävät etenkin ihmisoikeuksien toteutumista, erityisesti Filippiineillä, Kolumbiassa ja Indonesiassa. Filippiineillä presidentti Duterte huumeiden vastainen sota on johtanut erittäin räikeisiin ihmisoikeusloukkauksiin ja rankaisemattomuuden kulttuuriin. Huumeiden vastaisen sodan verukkeella myös ihmisoikeus- ja ay-aktiiveja on uhkailtu ja jopa murhattu.

Vastaava kehitystrendi on nähtävissä myös Kolumbiassa, jossa hauras rauhanprosessi vähensi vain hetkeksi ay-aktiiveihin kohdistuvaa väkivaltaa. Presidentti Duquen valtakaudella maan demokratiakehitys ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen on heikentynyt.

Tarkasteltaessa SASKin ohjelmamaita voidaan todeta, että yli puolessa maista (7/13 maata) tilanne on erittäin huolestuttava. Ammattiyhdistysoikeuksien loukkauksia (*1 satunnaisia loukkauksia – 5 ei mitään takeita oikeuksien noudattamisesta*) vuosittain maailmanlaajuisesti tilastoivan ay-liikkeen maailmanjärjestö ITUCin mukaan Filippiineillä, Kolumbiassa,

⁴ <https://wir2018.wid.world/introduction.html>

30.8.2019

Guatemalassa, Indonesiassa, Intiassa ja Bangladeshissa *ei ole mitään takeita siitä, että työntekijöiden ihmisoikeuksia noudatettaisiin*. Lisäksi Myanmar kuuluu ryhmään 4.

3. Monikansalliset yritykset sanelevat/vaikuttavat valtioiden politiikkalinjauksiin.

Monikansalliset yhtiöt hallitsevat yhä suurempaa osaa monien teollisuudenalojen työstä. Ne määrittävät usein kokonsa ja strategisen asemansa kautta myös yleistä työmarkkina- ja työehtotilannetta kansallisesti sekä ohjaavat palkkakehitystä. Lisäksi ne hyödyntävät alihankintaketjuja ja vuokratyömarkkinoita ja vaikuttavat siten työelämän valta- ja vastuusuhteiden muutoksiin.

Vuoden 2018 aikana etenkin Intiassa ja Indonesiassa oli nähtävissä muutoksia työlainsäädännössä, jotka heikensivät selkeästi työntekijöiden asemaa suhteessa työnantajiin. Lainsäätäjien tavoitteena on ollut luoda sijoittajamyönteiset työmarkkinat, mikä tarkoittaa työntekijöiden oikeuksien ja aseman heikentymistä.

TULOS: Vuoteen 2026 mennessä SASKin tukemat kumppanit, jotka ovat tärkeitä kansalaisyhteiskunnan toimijoita ohjelmamaissa, edustavat tehokkaasti työpaikoilla ja yhteiskunnassa nais- ja miestyöntekijöiden sekä myös haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien etuja.

Riskit:

1. Kansallinen toimintaympäristö on legalistinen → ay-liikkeen kehittyminen on hidasta

Riski näyttäisi toteutuvan tässä vaiheessa ohjelmaa useissa ohjelmamaissa, esimerkiksi Myanmarissa, Filippiineillä ja Bangladeshissa. Eryteisesti Myanmarissa sen vaikutukset ohjelman toteutumiselle voivat olla suuret, sillä ay-liike on hyvin nuori (sallittu vasta vuodesta 2011), ja ohjelman alkaessa esimerkiksi kolmikantaisten neuvottelujen toimintakulttuuri oli vasta muotoutumassa. Lainsäädännön koukerot tekevät liittojen perustamisesta ja erityisesti järkevän liittorakenteen perustamisesta maahan melko vaikeaa. Oikeuskäytäntöä ei vielä juuri ole, mikä mahdollistaa monenlaisen liittojen toiminnan hankaloittamisen työnantajien ja valtionkin taholta. Vielä ohjelmaa suunniteltaessa Myanmarin tilanne näytti ay-liikkeen toimintaympäristön suhteen valoisammalta. Muissa maissa hankalatkin tilanteet ja riskit ovat olleet paremmin tiedossa, eivätkä ehkä siksi ole vaikutuksiltaan niin dramaattisia.

2. Kansallinen lainsäädäntö kieltää ammattiyhdistystoiminnan tietyillä toimialoilla tai maantieteellisillä alueilla

Tämäkin on hyvin yleistä SASKin ohjelmamaissa. Ay-toiminta tai ainakin työtaistelut ovat usein kiellettyjä erityisesti julkisen sektorin toimijoilta ja virkamiehiltä sekä päälliköiltä tai ylemmiltä toimihenkilöiltä. SASKilla on kuitenkin useita julkisen sektorin hankkeita juuri siksi, että niiden tavoitteena on parantaa julkisen sektorin ay-oikeuksia vaikuttamalla ja neuvotteluteitse. Ylemmän tason työntekijöiden ay-toiminnan rajoitukset puolestaan hankaloittavat SASKin ohjelman toteutumista muun muassa siten, että ihmisiä ylennetään nimellisesti, jolloin he eivät voi enää vaikuttaa liitossa ja liitot menettävät merkittävää osaamista. Lisäksi ay-oikeuksien rajoitukset ovat ihmisoikeusloukkaus heille itselleen.

30.8.2019

3. Ay-toimijat kokevat uhkailua, painostusta tai irtisanomisuhkaa

Tätä tapahtuu kaikissa SASKin ohjelmamaissa vähintään irtisanomisuhan osalta. Eniten uhkailua ja myös toteutunutta väkivaltaa on Kolumbiassa, Bangladeshissa, Filippiineillä ja Guatemalassa. Erityisesti Kolumbiassa tilanne on pahentunut siitä, kun SASKin ohjelmaa suunniteltiin. Uhkien vakavuuteen nähden (henkeen ja terveyteen kohdistuvaa uhkailua) vaikutukset ohjelman toteutumiseen näyttävät tässä vaiheessa yllättävän pieniltä, mutta sitä on vielä liian aikaista arvioida.

4. Ammattiliittojen keskinäinen kilpailu

Myös keskinäistä kilpailua esiintyy lähes kaikkialla, mutta sitä on pyritty kitkemään myös SASKin hanketoiminnassa aiemmillä ohjelmakausilla. Monin paikoin SASKin ja muiden ay-kentän toimijoiden panostukset ovatkin kantaneet hedelmää, ja kilpailun sijaan monin paikoin on pystytty yhteistyöllä myös vaikuttamaan työntekijöiden asemaan jopa kansallisella tasolla. Pahimmillaan SASKin tukemat toimijat kuitenkin menettävät joukoittain jäseniä ja toiminta supistuu liittojen keskinäisen kilpailun seurauksena. Monesti työnantajat myös ruokkivat kilpailua perustamalla työpaikoille kilpailevia ns. keltaisia ammattiliittoja, jotka eivät edusta työntekijöitä aidosti. Erityisesti Kolumbiassa Keski-Amerikassa ja Filippiineillä se on hyvin yleistä.

5. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden toimintatilan pieneneminen

Kansalaisyhteiskunnan tilan pienenemistä on analysoitu kohdassa tämän tulosraportin kappaleessa 2 (Muutokset toimintaympäristöissä). Jos se nähdään eri riskinä verrattuna ammattiliittojen toiminnan rajoittamiseen, se voi vaikuttaa ohjelman toteutumiseen erityisesti niissä tapauksissa, joissa SASKin hankekumppani on kansainvälinen järjestö eli jokin työntekijöiden toimialakohtaisista maailmanjärjestöistä (kaksi kolmannesta SASKin hankkeista) ja rahat liikkuvat sitä kautta. Joissain maissa on rajoitettu ulkomaisten järjestöjen rahaliikennettä ja rekisteröitymistä. Toistaiseksi riskit eivät ole toteutuneet. Myanmarissa oikeutta rauhanomaiseen kokoontumiseen on rajoitettu voimakkaasti, mikä voi sekin hidastaa liittojen toiminnan kehittymistä.

TULOS: Ihmisarvoinen työ, josta saa elämiseen riittävää palkkaa, on esillä kotimaan kehityspoliittisessa keskustelussa ja ammattiyhdistysliikkeen kehitysyhteistyössä. Kehityspoliittisilla tavoitteilla on takanaan suomalaisten päättäjien ja kansalaisten tuki.

Riskit:

1. Kehitysyhteistyötä yleisesti koskeva kielteinen julkisuus tai kansalaismielipiteen muutos

Tähän liittyen Suomessa ei mielestämme ole koettu suurta muutosta aiempaan nähden eli riski ei ole toteutunut. Päinvastoin, uuden hallituksen myötä julkinen puhe kehitysyhteistyöstä on myönteisempää kuin aiemmin.

2. SASKin rahoittaja leikkaa SASKin rahoitusta radikaalisti.

Tämänkin osalta näyttää hyvältä, sillä hallitus on luvannut järjestöjen kehitysyhteistyöhön lisää rahaa ja SASKin jäsenjärjestöjen rahoituksen odotetaan pysyvän ennallaan.

30.8.2019

TULOS: Yhä suurempi osa suomalaisista päättäjistä ja kuluttajista on tietoisia ihmisarvoisen työn ja elämiseen riittävän palkan tärkeydestä.

Riskit:

1. Kehitysyhteistyötä yleisesti koskeva kielteinen julkisuus tai kansalaismielipiteen muutos.
ks. edellinen kohta
2. SASKin rahoittaja leikkaa SASKin rahoitusta radikaalisti.
ks. edellinen kohta

TUOTOS: Tuetuilla kumppaneilla on tietoon ja tuloksellisuuteen perustuva kehittämis- ja toimintaohjelma, johon sisältyy jatkuva dialogi järjestön toimijoiden ja toimialan työntekijöiden välillä. Tuetut kumppanit osaavat toimia strategisesti ja analyttisesti.

Riskit:

1. Yllättävät tilanteet: Luonnonkatastrofit voivat hidastaa ohjelman toteutusta.

Vuonna 2018 SASKin ohjelmamaissa ei ollut merkittäviä luonnonkatastrofeja

2. Korruptio voi hidastaa ohjelman toteutusta.

SASKin tietoon ei tullut korruptiotapauksia vuonna 2018. Korruptiosta puhutaan uuden ohjelman myötä yhä avoimemmin hankekumppanien ja hyödynsaajien kanssa. SASKilla on siihen nollatoleranssi.

3. Maan sisäiset konfliktit ja yhteiskunnan levottomuudet voivat hidastaa ohjelman toteutusta.

Sisäisiä konflikteja ja levottomuuksia oli erityisesti Filippiineillä, Kolumbiassa ja Mosambikissa. Niiden vaikutus SASKin ohjelman toteutumiseen näyttää kuitenkin yllättävän pieneltä. Mosambikissa alueellinen konflikti on vaikuttanut lähinnä siihen, millä alueilla ohjelmaa on voitu toteuttaa.

4. Ammattiliittojen välinen kilpailu työpaikoilla.
Ks. tulosriskeissä analyysi tästä (s. 31)

TUOTOS: Tuettujen kumppaneiden läsnäolo työpaikoilla on parantunut systemaattisen toimintatavan ja riittävien ja osaavien toimijoiden ja aktiivien kautta.

Riskit:

1. Ay-toimijat kokevat uhkailua, painostusta tai irtisanomisuhkaa.
Ks. tulosriskeissä analyysi tästä (s. 30)
2. Yllättävät tilanteet: Luonnonkatastrofit voivat hidastaa ohjelman toteutusta.

SASKin ohjelmamaissa ei ollut merkittäviä luonnonkatastrofeja vuonna 2018.

3. Korruptio voi hidastaa ohjelman toteutusta.

30.8.2019

SASKin tietoon ei tullut korruptiotapauksia vuonna 2018. Korruptiosta puhutaan uuden ohjelman myötä yhä avoimemmin hankekumppanien ja hyödynsaajien kanssa. SASKilla on siihen nollatoleranssi.

4. Maan sisäiset konfliktit ja yhteiskunnan levottomuudet voivat hidastaa ohjelman toteutusta.

Sisäisiä konflikteja ja levottomuuksia oli erityisesti Filippiineillä, Kolumbiassa ja Mosambikissa. Niiden vaikutus SASKin ohjelman toteutumiseen näyttää kuitenkin yllättävän pieneltä. Mosambikissa alueellinen konflikti on vaikuttanut lähinnä siihen, millä alueilla ohjelmaa on voitu toteuttaa.

5. Työttömäksi joutumisen riski saattaa vähentää työntekijöiden kiinnostusta osallistua.

Riski on isompi maissa, joissa työttömyys on suuri ongelma. Ammattiliitto, jolla on pääsy kansallisiin neuvottelupöytiin, voi toiminnallaan jossain määrin työllisyyteen vaikuttaa. Riskin toteutumisen yleisyyttä on vaikea arvioida.

6. Ammattiliittojen välinen kilpailu työpaikoilla.

Ks. tulosriskeissä analyysi tästä (s. 31)

TUOTOS: Tuettujen kumppaneiden resursointi ja hallinto on kehittynyt parempien ja innovatiivisten jäsenmaksukeräysmenetelmien sekä kehittyneen ja tarveperäisen toimijoiden ja aktiivien osaamisenkehittämisen kautta.

Riskit:

4. Maan sisäiset konfliktit ja yhteiskunnan levottomuudet voivat hidastaa ohjelman toteutusta.

Sisäisiä konflikteja ja levottomuuksia oli erityisesti Filippiineillä, Kolumbiassa ja Mosambikissa. Niiden vaikutus SASKin ohjelman toteutumiseen näyttää kuitenkin yllättävän pieneltä. Mosambikissa alueellinen konflikti on vaikuttanut lähinnä siihen, millä alueilla ohjelmaa on voitu toteuttaa.

5. Institutionalisoitunut SASKin rahoitus tuetuille kumppaneille.

Monet etelän hankekumppaneista ovat täysin riippuvaisia ulkopuolisesta rahoituksesta ja kestää vuosia/vuosikymmeniä ennen kuin niiden on mahdollista olla taloudellisesti itsenäisiä oman jäsenmaksukertymänsä ja muiden tuottojen turvin. Jos SASKin tuki koulutukseen ja jäsenhankintaan koetaan "automaatiksi", ei kumppanilla ehkä ole edes motivaatiota kehittää jäsenmaksuperusteita ja -menetelmiä.

6. Jotkut ay-johtajat eivät näe resursoinnin ja hallinnon kehittämistä tärkeänä asiana/prioriteettina.

Monet SASKin hankekumppaneista tekevät töitä niukoilla henkilöresursseilla, minkä seurauksena resurssit kohdistetaan usein jäsenten ongelmien ratkomiseen ja heidän auttamiseen. Organisaation kehitystyö jää tällöin taka-alalle.

7. Yllättävät tilanteet: Luonnonkatastrofit voivat hidastaa ohjelman toteutusta.

SASKin ohjelmamaissa ei ollut merkittäviä luonnonkatastrofeja vuonna 2018.

30.8.2019

8. Korruptio voi hidastaa ohjelman toteutusta.

SASKin tietoon ei tullut korruptiotapauksia vuonna 2018. Korruptiosta puhutaan uuden ohjelman myötä yhä avoimemmin hankekumppanien ja hyödynsaajien kanssa. SASKilla on siihen nollatoleranssi.

9. Ammattiliittojen välinen kilpailu työpaikoilla. Ks. tulosriskeissä analyysi tästä (s. 31)

10. Puutteet SASKin kaltaisten ammattiliittojen solidaarisuusjärjestöjen välisessä koordinaatiossa liittyen kumppanien rahoittamiseen.

Puutteita varmasti on aina, mutta nyt näyttää siltä, että koordinaatioon on paremmat edellytykset kuin pitkään aikaan aikaisemmin. Kehittyvien maiden ammattiliittoja tukevat mm. pohjoismaiset järjestöt ovat onnistuneet välttämään päällekkäisyyksiä kohtuullisen hyvin, ja keskittyvät kukin strategiansa mukaisesti hieman eri asioihin.

7. Arvio ohjelman sisäisistä tulos- ja tuloksellisuuseroista

Tulosten kestävyteen vaikuttaa merkittävästi kohdemaan yhteiskunnallinen tilanne ja sen muutokset, jotka ovat SASKin vaikutusvallan ulkopuolella. Vuonna 2018 osassa SASKin toimintamaita (Filippiinit, Kolumbia, Bangladesh) kansalaisyhteiskunnan toimintavapaudet ja -tila kaventuivat entisestään, mikä vaikuttaa suoraan ammattiliittojen toimintamahdollisuuksiin.

Vuosi 2018 oli kahdeksanvuotisen ohjelman ensimmäinen toteutusvuosi, joten merkittäviä tuloksia tai tuloseroja ei ainakaan vielä ollut nähtävissä. Tarkasteluun valittiin kaksi maata, Mosambik ja Filippiinit, jotka kuuluvat sekä OECD:n köyhyysluokituksessa että ay-liikkeen maailmanjärjestön ITUCin luokituksessa ay-oikeuksien toteutumisessa eri kategorioihin. Mosambik on LDC-maa, joka ay-oikeuksien toteutumisessa kuuluu keskikategoriaan (3)⁵, kun taas Filippiinit on LMIC-maa, joka ay-oikeuksien toteutumisessa kuuluu huonoimpaan kategoriaan (5). Merkittäviä eroja tuloksellisuudessa maiden välillä ei siis havaittu. Aktiviteettien toteutumisen osalta sen sijaan näkyi eroja: kumppanit Mosambikissa toteuttivat suunnitelmat lähes täysin, siinä missä filippiiniläiset kumppanit onnistuivat toteuttamaan suunnitelmat 80-prosenttisesti. Tämä toki ei ole huono suoritus Filippiinien toimintaympäristössä, jossa ei ole mitään takeita ay-oikeuksien noudattamisesta.

8. Ohjelmatulosten kontribuutio SDG-tavoitteiden saavuttamiseksi

SASKin ohjelma tukee kattavasti monien kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanoa. Ammattiliittojen toiminta vapaasti toimivassa kansalaisyhteiskunnassa on oleellinen edellytys kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiselle, sillä ne puolustavat yhdistymisvapautta, neuvotteluoikeuksia ja edistävät ihmisarvoista työtä sekä elämiseen riittävää palkkaa. SASKin kumppanijärjestöt kouluttavat SASKin tuella jäsenistöään eli useimmiten melko heikon peruskoulutuksen saaneita ihmisiä monenlaisissa ihmisoikeusasioissa sekä vaikuttamis- ja edunvalvontatyössä tarvittavissa taidoissa. Kumppanit siis ovat ohjelman tuella vahvasti mukana

⁵ Lähde: ITUCin Global Rights Index 2019

30.8.2019

erityisesti tavoitteiden 1 (ei köyhyyttä), 5 (hyvä koulutus), 8 (ihmisarvoista työtä ja talouskasvua), 10 (eriarvoisuuden vähentäminen), 16 (rauhaa ja oikeudenmukaisuutta) toimeenpanossa.

Kumppaniliitot edistävät SASKin tuella enimmäkseen perustyötään, joka vaikuttaa suoraan ja kaikkialla kaikkien edellä mainittujen SDG-tavoitteen saavuttamiseen. Tavoitteen kuusi mukaisesti rauhaa edistetään SASKin tuella erityisesti Kolumbiassa, jossa tuetaan liittojen osallistumista Kolumbian rauhanprosessin jälkihoitoon, jotta rauha olisi pysyvä.

Vuosi 2018 oli kahdeksanvuotisen ohjelman ensimmäinen toteutusvuosi, joten merkittäviä ohjelmatulosten kontribuutioita SDG-tavoitteiden saavuttamiseksi ei vielä esiintynyt.

9. Suhde Suomen muihin poliittisiin tavoitteisiin ja kehitysyhteistyöhön

Suomen kehityspolitiikan painopisteistä SASKin ohjelma tukee olennaisesti kolmea ensimmäistä:

- (1) Naisten ja tyttöjen oikeudet ovat vahvistuneet (naisten oikeuksien osalta ks. sivu 5)
- (2) Kehitysmaiden oma talous on lisännyt työpaikkoja, elinkeinoja ja hyvinvointia ja
- (3) Yhteiskuntien demokraattisuus ja toimintakyky on vahvistunut.

Tosin toisen tavoitteen osalta Suomen painopisteissä korostetaan työpaikkojen syntyä ottamatta kantaa niiden säällisyyteen, kuten kestävän kehityksen tavoitteissa tehdään. SASKin ohjelmassa edistetään ensisijaisesti säällisiä työpaikkoja ja hyvinvointia sitä kautta, että talouskasvun hedelmät jakautuisivat entistä paremmin myös tavallisten työntekijöiden hyväksi. Tämä on kehittyvissä maissa yleisesti erittäin iso ongelma: talouskasvusta pääsee nauttimaan ensisijaisesti yhteiskunnan eliitti.

Yhteiskuntien demokraattisuuteen ja toimintakykyyn SASK vaikuttaa kumppaniliittojen vaikuttamistyön kautta sekä tukemalla työntekijöiden osallisuutta yhteiskuntaan. On yleistä, että liiton tarjoaman koulutuksen ansiosta ihmiset uskaltavat ottaa osaa yhteiskuntaan muullakin tavoin, muun muassa toimimalla poliittisesti.

Mosambikissa Suomen maaohjelma sisältää muun muassa hyvän hallinnon edistämisen. Sen osana pyritään edistämään oikeudenmukaisempaa tulonjakoa. Näihin liittyy läheisesti läpinäkyvyys esimerkiksi luonnonvarojen hallinnoinnissa. SASKin tukemat kolme teollisuusalan ammattiliittoa vaativat aktiivisesti tietoa ja läpinäkyvyyttä ja toimivat siten ”tavallisen kansan äänenä”.

Mosambikissa Suomen tavoitteena on myös parantaa maan kykyä tuottaa sosioekonomista tutkimustietoa. SASK tukee tätä tavoitetta tukemalla toisen Mosambikin ammattiliittojen keskusjärjestön, OTM-CS:n tutkimuskapasiteettia.

Myanmarissa Suomen agendalla on muun muassa kestävän metsätalouden edistäminen. Myös SASKin tukemalla puu- ja metsäalan ammattiliitolla on sama tavoite. Se haluaa, että metsiä sertifioitaisiin, jolloin varmistetaan, että niitä käytetään kestävästi, ja silloin metsä tarjoaa työpaikkoja myös tulevaisuudessa.

Myanmarissa halutaan maaohjelman mukaan myös edistää kestävästä rauhaa ja ihmisoikeusperustaista politiikkaa. Työelämän ihmisoikeuksien toteutuminen niin ikään SASKin ja ammattiliittojen tavoite. Kun työelämän asioita edistetään neuvottelemalla eikä osoittamalla mieltä, yhteiskuntarauhalle on paremmat edellytykset. Neuvottelukulttuurin parantaminen on liittojen

30.8.2019

ydintoimintaa, ja erityisen hyvin koko yhteiskunnan tason asioita pystyy edistämään keskusjärjestö CTUM, jonka kanssa SASKilla on hanke suunnitteilla.

Nepalissa Suomen maaohjelman yksi painopiste on naisten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien ihmisryhmien tilanteen parantaminen. Tavoitetta tukevat vahvasti muun muassa SASKin hankkeet, joissa pyritään saamaan terveydenhoitoalan vapaaehtoisista naisista virallista työvoimaa, jolle maksetaan myös palkkaa. Samoin työntekijöiden oikeuksia ja kestävä metsätaloutta edistävissä hankkeessa, jota aiemmin tehtiin yhteistyössä WWF Suomen kanssa, on voimaannutettu monin tavoin (oikeudet, palkkaus, työturvallisuus) erittäin haavoittuvassa asemassa olevia ihmisryhmiä: syrjäisten alueiden metsätyöntekijöitä, joiden joukossa on myös yllättävän paljon naisia.

Kolumbiassa SASK tukee teollisuusalan ammattiliittojen roolia yhteiskunnallisina vaikuttajina rauhan ja vakauden sekä kestävä teollisuus- ja energiapolitiikan saralla. Liitot yhdessä valtion ja työnantajien kanssa ovat mukana ns. pyöreän pöydän keskusteluissa, joissa käydään läpi muun muassa sähköntuotannon kestävyttä ja fossiilisten polttoaineiden käytön vähentämistä. Nämä toimet uskoaksemme tukevat Suomen kehitysyhteistyötä Kolumbiassa niin kahdenvälisesti kuin YK:n kautta. Suomen Kolumbian suurlähetystö on tuonut keskusteluissa esille pitävänsä merkittävänä, että liitot ovat mukana talous- ja energiapoliittisessa keskustelussa.

Helsingissä 30.8.2019

SASK ry

Janne Ronkainen
toiminnanjohtaja

Tarja Rauanheimo
hallintopäällikkö